

Observator

Tidsskrift for studenter og kandidater i samfunnsøkonomi nr. 2 - 2010

HELLAS:
– GUDESENDT HJELP?

9 av 10 sosøk-studenter lurar på hvor ettertraktet de er

Samtidig som BI reklamerer med hvor attraktive deres studenter er på jobbmarkedet, lurar samfunnsøkonomistudenten ved Blindern på hva det skal bli av han etter endt studie.

Morten Haabeth Grindaker

De er umulige å unngå. Plakatene fra Handelshøyskolen BI som forteller at 9/10 av deres studenter får relevant arbeid etter at studiene er ferdig. Samtidig viser høyskolens internettsider at hele 50 prosent av studentene også får jobbtilbud før de er ferdige. Når studiene nærmer seg slutten kan altså BI-studenten slå seg fornøyd på brystet og tittle selvsikkert frem mot arbeidslivet.

Samfunnsøkonomistudenten fra Blindern må derimot forsiktig pusse brillene før han pløyer inn i statistikken. Han har dessverre ikke en prangende markedsføringskampanje i ryggen, og tallmaterialet han ser på gir ingen klare svar. Hvor stor er sannsynligheten for at han får jobb i nærmeste fremtid?

Det første svaret finner vi i kandidatundersøkelsen fra 2008. Her undersøkes antall "superkandidater" fordelt på forskjellige program, definert som de som får jobb tre måneder etter endt studie. Den gode nyheten er at programmet i samfunnsøkonomi er nest best på SV-fakultetet. Den dårlige nyheten er at bare halvparten av studentene på samfunnsøkonomi får jobb rett etter studiet. Hvis du føler deg bedre enn sidemannen kan du altså slappe av. Hvis ikke må du løfte perspektivet og undersøke saken på lengre sikt.

Undersøkelsen viser nemlig at 8 av 10 kandidater på SV-fakultetet får en relevant jobb til slutt. Du kan derfor ta et lettelsens sukk, og tenke at det er stor sannsynlighet for å få en tålelig jobb etter litt venting. Men hvor flink er du når du endelig kommer i jobb?

Her gir arbeidsmarkedsundersøkelsen fra 2006 en pekepinn. For det første viser undersøkelsen at du er flinkere enn du tror. Dette betyr ikke nødvendigvis at du er flink, men at arbeidsgiveren har et mer positivt inntrykk av deg enn det du selv har. For det andre er du mer populær enn alle andre programstudenter på SV-fakultetet, og hele tre ganger så populær som samfunnsgeografistudentene. Blant et utvalg av forskjellige arbeidsgivere ønsker nemlig hele 61 prosent av respondentene å ansette nettopp deg.

Det er imidlertid mange oppgaver du ikke mestrer. Et arbeidslivspanel opprettet på initiativ fra Økonomisk institutt gir gode tilbakemeldinger på analytiske ferdigheter, men hevder at kandidatene er dårlige til å kommunisere og presentere stoff. Den generelle fordømmen om at samfunnsøkonomistudenter er fåmælte mattenerder kan kanskje være ganske treffsikker. Heldigvis har instituttet tatt grep. Til våren vil omtrent 30 kandidater

være ferdig med ECON3010, et fag som nettopp skal få sosøkstudenten i snakk med virkeligheten. Tilbakemeldingene på faget fra arbeidsgiverne er svært positive, og representanter fra Olje- og energidepartementet har allerede latt seg imponere over studentenes ferdigheter. De understreker imidlertid at leddsetningene er mange og lange. Du bør altså følge med i timen, slik at språket ditt blir bedre.

På Universitetets egne sider blir det presentert en rekke intervju med forskjellige kandidater som nå er ute i jobb. Vi må selvfølgelig regne med at presentasjonen er et glansbilde, men bildet som tegnes forteller likevel noe interessant. Kandidatene peker på kunnskap og erfaringer de tilegnet seg utenfor studiene som avgjørende for at de fikk drømmejobben. Dette kan kanskje være verdt å huske på midt i den verste eksamensstriden når ligningen ikke går opp, og karakterforventingene er på bunn.

REDAKTØRER

Michael W. Madsen

Ansvarlig redaktør

Morten Grindaker

Medredaktør

Paal Wangness

Medredaktør

ADMINSTRASJON

Tord Kopland Eid

Korneliya Kyoseva

Runar Almsengen

Sofie Kjærnli-Wijnen

Anwar Azari

Økonomiansvarlig

HR-ansvarlig

Web-ansvarlig

Web-ansvarlig

PR-ansvarlig

ØVRIGE SKRIBENTER

Rasmus Bøgh Holmen

André Anundsen

Espen Willassen Hoel

Stine Evensen

Stilling ledig: Samfunnsøkonomisk konsulent ved Kulturdepartementet

Én ting ble klart etter en radiodebatt på P2 torsdag 18. mars: Anniken Huitfeldt trenger DIN hjelp!

Espen Willassen Hoel

Da jeg begynte mine studier ved Universitetet, var det for å tilegne meg kunnskap. Ikke bare kunnskap som skulle gjøre meg i stand til å ta valg og beslutninger, men også kunnskap som skulle gjøre at jeg kunne forstå når politikere og media tok feil. Etter alt for mange år tilknyttet denne utdanningsinstitusjonen kan jeg ikke si at jeg har hatt muligheten til det sistnevnte alt for ofte. Men, uheldigvis, skjer det innimellom. Nå sist i forbindelse med nedleggelsen av Store Norske Leksikon.

Man kan mene mye og mangt om både bruken av, kvaliteten og nytten til Store Norske. Hvorvidt vi, som en liten nasjon i verden, trenger et eget altomspennende leksikon på norsk. Hvorvidt Wikipedia har blitt en seriøs og sikker nok kilde til å gjøre Store Norske overflødig. Man kan også diskutere hvorvidt et eget norskspråklig leksikon har livets rett hvis det går med bedriftsøkonomisk underskudd uten statlig støtte.

Det som får det til å skurre hos en samfunnsøkonomistudent, er når kulturminister Anniken Huitfeldt på NRK Radio uttaler at "det er i alle fall ikke statens ansvar å overta ansvaret for et prosjekt som ikke lønner seg kommersielt". Har jeg misforstått alle forelesningene om kollektive goder, alle lærebøkene om eksterne virkninger og alle artiklene om naturlig monopol og det offentlige ansvar ved markedssvikt? Har jeg misforstått hvorfor staten finansierer NRK, NSB, Norsk Film, Kulturfondet, bibliotekene, skolesystemet, sykehusene, omsorgsboligene? Uten at jeg har sett regnskapet, har jeg mine tvil til hvorvidt Digermulen postkontor i Vågan

kommune går med overskudd. Kanskje dette kun var en glipp fra et enkeltindivid ved Kulturdepartementet, rett og slett en forsnakkelse?

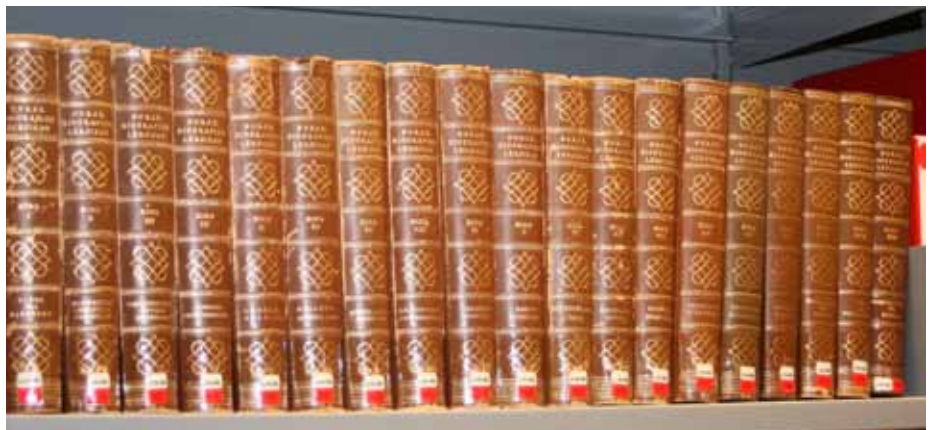
Dessverre virker dét lite trolig. Samme dag som kulturministeren kom med sin uttalelse, var også statssekretær ved Kulturdepartementet, Roger Solheim, på radio. I debatt med Kunnskapsforlagets direktør Kristenn Einarsson, kom også Solheim med uttalelsene om at "det ikke er statens oppgave å drive videre en virksomhet som ikke har vist seg å lønne seg kommersielt."

Nei, jeg mener ikke å si at et leksikon er et kollektivt gode. Kjøper jeg et tolvbindsleksika, er det ganske åpenbart at du ikke kan kjøpe det samme tolvbindssettet. Store Norske på nett nærmer seg et kollektivt gode, men ekskluderer fortsatt de som ikke har tilgang til internett. Men kulturdepartementet bør vite at kunnskaps- og kultursektoren ikke fungerer som vanlige markeder. Og kunnskap, som er Store Norskes eneste ingrediens og produkt, er et kollektivt

gode. Besitter jeg kunnskap fordi jeg har lært det på www.snl.no, kan fortsatt du samtidig besitte den samme kunnskapen fordi du har lært det på den samme siden eller i leksikonutgaven, eller kanskje på en forelesning. Kunnskapens positive eksternaliteter skal heller ikke avskrives når kost-nytte avveiningen om Store Norske gjøres.

Det virker på undertegnede lite gjennomtenkt at vi skal be landets befolkning stole blindt på Wikipedia når vi lurar på noe. Store Norske er kanskje ikke bedriftsøkonomisk lønnsomt, men kan likevel fortsatt være samfunnsøkonomisk lønnsomt. I slike tilfeller skal staten gå inn som økonomisk garantist og sørge for at tilbudet opprettholdes. At Kulturministeren totalt avfeier all form for samfunnsøkonomisk tenkning i én setning er skremmende.

Økonomisk institutt her ved universitetet har lenge slått seg på brystet fordi statsminister Jens Stoltenberg er tidligere student herfra. Kanskje det er på tide at instituttet får noen studenter inn i Kulturdepartementet også.

POSTADRESSE

Observator
Postboks 1095 Blindern
0317 OSLO

KONTAKTINFORMASJON

Telefon: 22 85 59 42
Fax: 22 85 50 35
e-post: tidsskrift.observator@gmail.com

ANNONSEPRISER

Kvartside kr 750,-
Halvside kr 1250,-
Helside kr 2000,-
Observator tilbyr utforming

ABONNENTPRISER

Kr 100,- for personer
Kr 200,- for institusjoner

UTGIS MED STØTTE FRA

Økonomisk institutt ved
Universitetet i Oslo og
Kulturstyret ved
Studentskipnaden i Oslo

47. ÅRGANG

REDAKSJON AVSLUTTET

15.03.2010

OPPLAG

600

TRYKK

Lobo Media

s. 2: Innsyn

s. 3: Utsyn

s. 18- 19: Festbilder– Eksamensfesten

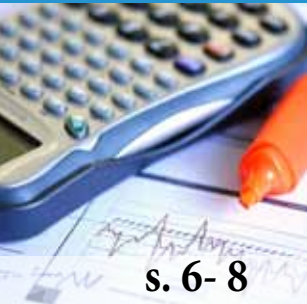
s. 24- 27: ESOP– Seks prosjektbeskrivelser

s. 28: Stimulator– Norske firmaer i Sovjet

s. 29: Annonse– EconLink

s. 30: Information from the Students Council

s. 31- 35: A-besvarelse i ECON2130

s. 6- 8

Aktualitetsuka 2010– Krise i faget?

s. 9- 11

Telenor– Et norsk eventyr

s. 12- 13

Er et europeisk IMF snart en realitet?

s. 14- 15

Eldrebølgen– Hvordan takle den

s. 16- 17

Intervju– Maria Reinertsen

s. 20- 23

Valutaseminaret 2010

Studentmedlemskap i Samfunnsøkonomenes Forening eller studentabonnement på Samfunnsøkonomen

Studentmedlemskap i Samfunnsøkonomenes Forening koster 250 kroner. Det samme koster et studentabonnement på Samfunnsøkonomen.

Medlemmene får tilbud om:

SAMFUNNSØKONOMEN

- Gratis abonnement på foreningens tidsskrift

KONFERANSER, SEMINARER OG KURS

- Studentmedlemmer kan delta til sterkt reduserte priser

LIVS- OG ULYKKESFORSIKRING

- Studentmedlemmer får gunstige forsikringstilbud

BANKPRODUKTER

- Gunstige betingelser for bl.a. lån og kredittkort

Medlemsskapet gjelder for et kalenderår av gangen, og løper til oppsigelse foreligger.

Innmelding og abonnement kan gjøres fra våre hjemmesider på www.samfunnsokonomene.no eller kontakt oss på e-post: sekretariatet@samfunnsokonomene.no

Spesialtilbud til studenter:

Studentabonnement kr. 250.-

Meld deg inn på:

www.samfunnsokonomene.no

Aktualitetsuka 2010: Økonomien i krise – krise i faget?

I kjølvannet av finanskrisen møter økonomifaget stadig mer kritikk. Fagets manglende evne til å forutse en slik kollaps i økonomien har fått mange til å lure på om økonomifaget ekskluderer flere relevante faktorer i sine modeller.

Tekst av: Stine Evensen Sørbye og Sofie Kjernli-Wijnen

Spørsmålet om faget er i krise var et av temaene som ble diskutert under fagutvalgets aktualitetsuke. Det ble invitert en rekke personer med ulike oppfatninger om hva som bør vektlegges i økonomifaget.

Feministisk økonomi

Det første foredraget ble holdt av Charlotte Koren, samfunnsøkonom og forsker ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Koren snakket passende nok om feministisk økonomi på kvinnedagen og hva som kan læres av dette spesialfeltet. Hun påpeker ettertrykkelig at feministisk økonomi ikke er en slags kvasiøkonomi, men at kvinner og deres verdiskapning

i for liten grad har blitt inkludert i økonomifaget.

Koren har forsket på ubetalt arbeid og blir provosert når det snakkes om ”kvinnens rett til arbeid”. Da virker det som om kvinner ikke beskjefteget seg med noe før de trådte inn i en lønnet stilling. Likevel poengteres det at det ikke er et mål å lønne husarbeidet, og for å forklare dette nærmere tar Koren oss med på et lite tankeeksperiment. Dersom man tenker seg en mann som jobber på en sykkelfabrikk så får han lønn for det arbeidet han gjør der, men sykkelen får han ikke med seg hjem. Dersom han hadde laget sykkelen hjemme i garasjen derimot hadde han hatt den etter endt

arbeid, men det er ikke noe sted han kan gå og forlange lønn for det arbeidet han har gjort – han har jo sykkelen! Dette kan analogt oversettes til husarbeidet. Det er ikke noe poeng i å lønne dette arbeidet, men det må bli synliggjort og verdsatt i samfunnet.

Koren beskriver feministisk økonomi som mer åpen og nysgjerrig enn den snevre ”skoleøkonomien”. Den tar innover seg andre faggrupper som psykologi og sosiologi, og bruker dermed kvalitative data som for eksempel intervjuer i sin forskning. Det settes spørsmål ved menneskets rasjonalitet og tanken om uendelig vekst. Hun viser til de fatale konsekvensene dersom

*Til venstre:
Professor i samfunnsøkonomi Karine Nyborg holdt et foredrag hvor hun diskuterte sammenhengen mellom psykologi og økonomi.*

*Til høyre:
Professor i samfunnsgeografi Stig Erik Jakobsen holdt et innlegg om økonomisk geografi, som er en empirisk orientert fagretning.*

naturressurser blir sett på som et gratis bidrag til økonomisk vekst og velstand.

På slutten av foredraget ble det tid for noen spørsmål, og det ble spurt om Koren trodde at selve navnet feministisk økonomi virket som et hinder på grunn av dets negative konnotasjoner. Koren svarte at økonomien var sent ute med den feministiske vinklingen på faget, og at navnet dermed ble overdratt fra andre fagfelt. Det ble også trukket frem at det finnes mange likhetstrekk med grønn økonomi, siden det er ting utenfor markedet som er blitt oversett som det kan være gunstig å inkludere.

Adferdsøkonomi

Til å diskutere sammenhengen mellom psykologi og økonomi ble Karine Nyborg og Joar Vittersø invitert til å holde foredrag. Spørsmålet de er blitt stilt er: Trenger økonomifaget et paradigmeskifte før det klarer å ta mennesket på alvor?

Psykologiprofessor Joar Vittersø anklager økonomifaget for å mangle vitenskapelighet og etikk. Han mener at faget bygger ned demokratiske prinsipper i motsetning til mange andre samfunnsvitenskapelige fag. Gjennom foredraget påpeker han at økonomien ønsker å etterape fysikkens matematiske språk, men mener at økonomien mangler den utrettelige uttestingen fysikken er blitt utsatt for. Vittersø savner empirien i de økonomiske lærebøkene som man finner i de fleste andre fag. Til dette svarte økonomiprofessor Karine Nyborg at det

finnes masse empiri til de økonomiske teoriene, men at det er uøndvendig å inkludere det i lærebøkene. Hun sier også at mange økonomiske teorier bygger på logikk og matematikk, og at logikk ikke trenger å bli testet empirisk.

For å illustrere de ustabile preferansene vi har refererer Vittersø til en studie gjort der deltakerne blir spurt om hva som er viktigst, ren luft eller en ny PC. Der svarer de fleste at ren luft er viktigst. Når de deretter blir spurt om hvor mye de er villige til å betale for ren luft eller en ny data oppgir de en høyere betalingsvilje for PCen enn for den rene lufta. Med dette vil Vittersø vise at det som er viktigst for oss ikke er det vi er villige til å betale mest for.

I andre del av foredraget slår Karine Nyborg fast at det ikke er behov for et paradigmeskifte i økonomifaget. Hun retter oppmerksomheten mot hva som er formålet med faget og en økonomisk analyse. Formålet er å predikere aggregert og ikke individuell adferd. Dette kan tolkes som at (makro)økonomien er noe mer enn summen av enkeltindividenes adferd.

Den rasjonelle aktør beskrives som asosial, amoralsk, rasende intelligent og kynisk kalkulerende. Konklusjonen er at han må ha en dyssosial personlighetsforstyrrelse og enten være autist eller psykopat. Det er nå Nyborg ser sitt snitt til å slå et slag for adferdsøkonomien. Innen

adferdsøkonomi inkluderes aktørens begrensede rasjonalitet, resiprositet og begrenset viljestyrke. Den trekker inn kunnskap fra andre fag og utvider og modifierer den eksisterende nyklassiske teorien. Spørsmålet er om økonomifaget tar adferdsøkonomien på alvor.

Samfunnsgeografi

Stig Erik Jakobsen, Professor ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved UiO snur i sitt innlegg fokuset mer mot økonomisk geografi. Den økonomiske geografien er empirisk orientert og inkluderer at aktører har ulike kunnskap, ulike intensjoner og ulike forutsetninger. Metodologien innen faget er induktiv og empirien brukes til å utvikle teoretiske begreper i motsetning til klassisk økonomi der modellene blir utviklet og deretter testet mot empirien.

Det er et større fokus på det partikulære i stedet for lovmessigheter i faget. Jakobsen beretter også at det er mange ting ved den økonomiske samfunnsgeografien som fortsatt er mangelfull. Det mangler et veldefinert begrepsapparat og det er fare for at økonomisk geografi har en større evne til å generere spennende spørsmål enn til å gi gode svar. Faget er i en tidlig fase.

Dersom det inkluderes et solid, analytisk rammeverk vil faget kunne bane vei for en del spennende forklaringer. Faget kan være et steg i riktig retning for å få kvalitative teorier inn i kvantitative modeller slik for eksempel Kjetil

Storesletten etterlyser.

Faget er ikke i krise!

Mange hadde tatt seg turen til U1 for å høre på Steinar Holden (UiO), Hilde Bjørnland (BI), Roger Bjørnstad (SSB), Øistein Røisland (Norges Bank) og ordstyrer Bård Bjerkholt (Kommentator i Dagens Næringsliv).

Debatten omhandlet spørsmålet om økonomien som fag er i krise, og til dette svarte alle i panelet kontant nei. Noen satte til og med utropstegn og punktum etter dette svaret, så da skulle man tro det var avklart. I lys av finanskrisen er det blitt rettet sterk kritikk mot økonomifaget fordi det ikke var noen (sies det) som så krisen komme. Det er blitt sådd tvil om forutsetningene om rasjonelle aktører og markeder i likevekt egentlig kan fortelle oss noe om den virkelige verden. Som paneldeltakerne poengterte er modellene kun akkurat det – modeller. Akkurat som et kart over et landområde må det visse forenklinger til for at vi skal kunne bruke det til noe nyttig og konstruktivt. Holden kom også med kommentaren om at når alt ser mørkt, ut er det rasjonelt å bli redd. Mye menneskelig psykologi har slik sett en naturlig plass i modellen om den rasjonelle aktør.

Det ble en liten dispuTT mellom Roger Bjørnstad fra SSB og Øistein Røisland fra Norges Bank som representerer to forskjellige syn på hva som bør vektlegges i modellene. Røisland siterte statistiker George Box og sa at alle modeller er feil, men noen kan være nyttige. Dette syntes

Bjørnstad var litt finurlig og lurte på hvordan en gal modell kan være nyttig. Utfallet av denne diskusjonen er uklart. Røisland forklarte at SSB ser på empirien og er bakoverskuende, mens NB inkluderer fremadskuende aktører og i mindre grad baserer seg på empiri. Dette var et slag mellom NEMO og MODAG, men det er fortsatt uavklart hvem som vinner denne kampen.

Det ble konkludert at økonomien som fag faktisk har kommet seg ganske godt ut av krisen. Det blir forsket mer, og Bjørnland kunne melde at flere masterstudenter på BI nå har valgt seg samfunnsøkonomi som fordypningsfelt enn før. Dette kan selvfølgelig også ha å gjøre med at jobbmulighetene innen finans har sunket drastisk i løpet av de siste årene. Samfunnsøkonomi har interessert flere og krisen har vist hvor viktig faget er for politikktutforming og samfunnet generelt.

Den nordiske modellen

For å avslutte foredragsrekken hadde Fagutvalget invitert Kalle Moene, professor ved Økonomisk institutt, for å snakke om den nordiske modellen.

Når folk flest snakker om samfunnsmodeller kan det hende de tenker seg at det er et forbilde, men det er ikke poenget. Det er deler som står sammen og forsterker hverandres virkemåte. Det finnes mange forskjellige typer modeller: den sosialdemokratiske modellen som vi

tilhører, den anglosaksiske modellen og den konservative modellen. Alle er forskjellige og fungerer på hver sin måte. Det er ingen som har satt seg ned og tegnet hvordan de skal fungere (slik de prøvde seg på i det tidligere Sovjet), men samfunnsmodellene har formet seg slik over tid.

Den nordiske modellen har et sterkt skattesystem, en god sosialforsikring og små lønnsforskjeller. Moene argumenterer for at velferdsstaten med sterke organisasjoner i arbeidsmarkedet fører til en likhetsmultiplikator. Når lønnsdannelsen blir tatt ut av markedet oppstår det små lønnsforskjeller, folk blir likere og medianinntekten blir høyere.

Moene mener skylden for den finansielle krisen ikke kan legges på økonomifaget. Han er enig i at det er mye innen økonomisk teori som ikke passer til erfaringene, men at man må se på finanssektoren og interessene der for å finne årsaken til krisen. Der var det folk som tjente grovt på finansielle innovasjoner, som over tid førte til store ubalanser i økonomien. Disse ubalansene utartet seg til den verste økonomiske krisen siden andre verdenskrig.

Moene påpeker også at det er viktig å se på ting utenfor økonomien når man skal bruke den økonomiske teorien. Hvert land har forskjellige institusjonelle forhold og ulik kultur. Folk er forskjellige og det finnes da ikke kun én teori for alle situasjoner.

Hilde Bjørnland (til venstre) fra BI debatterte mot UiOs Steinar Holden, Øistein Røisland fra Norges Bank og Roger Bjørnstad (til høyre) fra SSB.

Debatten omhandlet hvorvidt økonomien som fag er i krise. Alle var enige om at faget ikke er i krisen, men det var uenighet i panelet om hva som bør vektlegges i modellene man bruker.

Telenor: – Et stillferdig eventyr

Tekst av: Rasmus Bøgh Holmen

I de siste årene har Telenor gått relativt stille i dørene. Til å ha vært Norges klart nest største konsern siden Statoil-Hydro-fusjonen, har medieoppmerksomheten i Norge vært ganske lav og ofte innehatt negativ fortegn. Bak medieoppslagene gjemmer seg det imidlertid et eventyr av de sjeldne, om et norsk selskap som dro ut og erobret verden.

I Bangladesh startet bråket like etter at Muhammad Yunus vant fredsprisen i 2006. Yunus hevdet da at Grameen Bank hadde en intensjonsavtale med det norske telekonsernet om å få kjøpe en del av det største bengalske teleleverandøren, GrameenPhone. Telenor benektet dette tvert, til Yunus store frustrasjon. I 2007 ble Telenor tvunget av malaysiske myndigheter å selge seg ned i den malaysiske teleoperatøren DiGi, men nordmennene slapp å kvitte seg med aksjer i GrameenPhone etter tilsvarende lobbyforsøk fra Grameen Bank i Bangladesh. Telenor fortsatte likevel å være i vinden i Bangladesh, etter at

GrameenPhone ble dømt for levering av ulovlig internettelefoni. Videre fulgte beskyldninger om barnarbeid og uforsvarlige arbeidsvilkår blant underleverandørene.

Norges store telekonsern har også støtt på problemer i Russland og Ukraina gjennom VimpelCom i 2004. Telenor eide på den tiden en drøy tredjedel av det russiske teleselskapet, mens den russiske Alfagruppen satt på aksjepost tilsvarende en snau halvpart. Utgangspunktet for konflikten rundt VimpelCom var at Telenor motstred seg Alfagruppens forslag om oppkjøpet i Ukrainian RadioSystems i 2004 og Alfagruppens Eco Telecom Ltd i 2005. Etter avslaget svarte Alfagruppen med å sabotere styrearbeidet i Ukrainas største teleoperatør, Telenor-kontrollerte Kyvistar, ved ikke å møte. Konsekvensen ble at Telenor verken kunne ta ut utbytte eller avholde generalforsamling i selskapet. Først etter det andre medholdet for Telenor i Voldsgiftsdomstolen i New York, gjenopptok Alfagruppen

i 2009 sitt styrearbeid i Kyvistar etter fire års fravær. Underveis nominerte russerne også flere styremedlemmer til Kyvistar-styret enn eierandelen tilsa, noe Voldsgiftsdomstolen i Genève ved inngangen av 2007 erklærte som et brudd på aksjonæravtalen.

Gjennom de siste årene har Alfagruppen besittet en nøkkelrolle i de russiske og ukrainske telemarkedene gjennom kontroll av en rekke teleoperatører. Foruten Telenor har det russiske konsernet ligget i konflikt med blant annet britiske British Petroleum, kanadiske NoreX, svensk-finske TeliaSonera og tyske Deutsche Bank. Feiden mellom Alfagruppen og Telenor nådde nye høyder da den ble hovedtemaet i møtet mellom Jonas Gahr Støre og Sergej Lavrov mars i fjor. I slutten av fjoråret ble det imidlertid klart at Telenor og Alfa-selskapet Altime hadde kommet til skriftlig enighet om en løsning. Løsningen innebærer opprettelsen av VimpelCom Ltd som et holdingsselskap for både VimpelCom og

Kyvistar, hvor de respektive konsernene skulle få en eierandel på snau førti prosent hver. Før avtalen kunne bli gyldig, måtte imidlertid russiske og ukrainske konkurransemyndigheter gi grønt lys og de eksisterende rettstvistene om VimpelCom og Kyvistar opphøre. Det skulle vise seg at dette var lettere sagt enn gjort.

I fjor ble Telenor nemlig saksøkt av det lille teleselskapet Farimex Ltd, eid alene av russeren Dimitrij Fridman, for etter anklagene å ha sinket VimpelComs markedsintroduksjon i Ukraina etter oppkjøpet av Ukrainian RadioSystems. Farimex eide kun 0,002 prosent av VimpelComs aksjekapital gjennom et datterselskap, men dette var likevel nok til at den russiske namsfogden tok arrest i det norske telekonsernets aksjer. Telenor har hevdet at Farmimex Ltd åpenbart har en tilknytning til Alfagruppen, ettersom Dimitrij Fridman er Alfa-aksjonær og angivelig skal være i slekt med Alfa-grossist Mikhail Fridman. Alfagruppen har imidlertid benektet en hver forbindelse.

To lokale domstoler i Vest-Sibir har gitt Farimex medhold i sitt krav om å ta beslag i VimpelCom-aksjer av en verdi på om lag US\$ 1,8 milliarder. Dommen har blant annet blitt kritisert av Voldsgiftsdomstolen i New York. Videre har enkelte analytikere satt spørsmålsteget ved nøytraliteten til det russiske rettsvesenet og trukket i tvil hvorvidt

det er sikkert å investere i landet. Både forskningsleder Ronald Nash ved Renaissance Capital og Trusted Sources russiskanalytiker Christopher Granville antydte i fjor at saken er det groveste overtrampet mot en utenlandsk investor i Russland. Telenor har på sin side ikke godtatt kravet. Saken har allerede blitt utsatt fire ganger og er nå i den siste regionale rettsinstansen før det føderale rettsnivået i Moskva.

I midten av april trakk omsider Farimex saken mot Telenor etter massivt politisk press. Med dette ble det norske teleselskapets aksjepost i VimpelCom frigitt. Pressetallsmann i Telenor, Dag Melgaard, ga den gang uttrykk for at den politiske støtten fra norske myndigheter har vært helt avgjørende for det positive utfallet. Samtidig som VimpelCom Ltd ble børsnotert på New York-børsen noen dager senere, trakk imidlertid ukrainske konkurransemyndigheter deres godkjenning av fusjonen mellom VimpelCom og Kyvistar tilbake. Omvendingen skjedde etter en klage fra den ukrainske rivalen Astelit, som kontrolleres av Tyrkias største mobiloperatør, Turkcell. Parallelt med fusjonsprosessen har Telenor vært involvert i forhandlinger om privatisering av den statlige monopolisten på det ukrainske fasttelefonettet, Ukrtelecom. Ukrainske konkurransemyndigheters nye fusjonsbehandling er forespeilet å kunne vare opp til flere måneder. Selv om Telenors hodebry i Ukraina ennå ikke

er over, blir avtalen mellom Telenor og Alfagruppens Altimo likevel stående.

Hjemme i Norge kom Telenor i blesten i 2007, da konsernet trakk seg fra Norwegian Internet Exchange, den norske trafikksentralen som skulle hindre at noen fikk forrang foran andre på nettet. Telenor så med dette sitt snitt til å tjene penger gjennom kommersielle samtrafikkavtaler, hvilket fikk kritikerne til å frykte innskrenking i ytrings- og kommunikasjonsfriheten på nettet. Post- og teletilsynet konkluderte imidlertid med at Telenors utmelding ikke ville hindre alle-til-alle-kommunikasjon, skjønt den ville kunne påvirke forholdet mellom Telenor og innholdsleverandørene. Enkelte liberale røster, som BI-professor Lars Thue og Unge Venstre, har gått i bresjen for en splittelse av infrastrukturen og tjenestedelen i telekonsernet, et forslag som de senere år har vært fremmet i mange andre land. Dette har imidlertid ikke fått gjennomslag. Mulige argumenter andre veien kan være at reguleringen fungerer godt og synergieffekter av at Telenor forblir en enhet. Eventuelle stordriftsfordeler vil utvilsomt kunne komme godt med i pris- og teknologikonkurransen selskapet møter i de internasjonale markedene.

Kritikken ble i 2006 rettet mot konsernsjef Jon Fredrik Baksås selv, da han i 2006 innløste opsjoner til en verdi av 12 millioner kroner. Det kan selvfølgelig med rette argumenteres for at slike avlønninger er i overkant, ikke bare ut fra et solidaritets- og signalperspektiv, men også med tanke på hva som er nødvendig til å holde på ledelsen og skape insentiver. Likevel må opsjoner av en slik størrelsesorden sees i sammenheng med Telenors eventyrlige vekst gjennom det tilbakelagte tiåret. Til tross for Djuice sine pinlige, men kortvarige sponsoravtaler av Baksås datter og russevenninner, har pilen stort sett pekt en vei – oppover.

Den nye æraen for det gamle televerket ble innledet på 1990-tallet med Tormod Hermansen i spissen. Gradvis gikk selskapet fra å være en statlig styrt forvaltningsbedrift til å bli et mer uavhengig aksjeselskap, og

i 1995 skiftet det navn til Telenor AS. Mens monopolene på fasttelefoni og datatrafikk for bedriftskunder ble avvirket i løpet av 1980-tallet, varte monopolet på fasttelefoni for privatkunder helt frem til 1998. På mobilmarkedet ble konkurrenten NetCom etablert i 1993, en mobiloperatør som senere skulle bli en del av den svensk-finske rivalen TeliaSonera. Ved inngangen av 2000-tallet ble det norske telekonsernet børsnotert både på Oslo Børs og Nasdaq, men på grunn av ulike regnskapskrav, trakk Telenor seg fra den sistnevnte i 2007. Nærings- og handelsdepartementet forblir majoritets-eier med sine 54 prosent, mens Statens pensjonsfond - Innland sitter på aksjer tilsvarende 4 prosent.

De første utenlandske investeringene ble foretatt i Russland i 1992, mens de første oppkjøpene utenfor Europa var bengalske GrameenPhone i 1996. Etter spredte investeringer i Europa gjennom siste halvdel av 1990-tallet, ble de vesteuropeiske investeringene utenfor Norden solgt ved millenniumskiftet til fordel for inntog i asiatiske markeder. Dette skjedde på bakgrunn av de respektive markedenes vekstpotensialer. Etter at Jon Fredrik Baksås avløste Tormod Hermansen som konsernsjef i 2002, har Telenors vekst fortsatt i et stort tempo. Særlig dristig var fjorårets gradvise oppkjøp til 60 prosent i indiske Uninor, som er blant de dominerende aktørene i det indiske markedet. Inntil nylig var Telenor også inne i Slovakia, Tsjekkia og Østerrike, men her trakk selskapet seg ut etter tap. Isteden annonserte Baksås i 2007 fremtidig satsing i Sørøst-Asia og Afrika sør for Sahara.

Telenor er med sine om lag 175 millioner mobilkunder verdens sjette største mobiloperatør, og det uten at man innregner russiske VimpelCom. Med dette tilhører Telenor en gruppe jevnstore teleselskaper bak verdens to desidert største – kinesiske ChinaMobile og britiske Vodafone – og er det største vestlige telekonsernet både i Asia og den muslimske verden. Mens Telenor var som en lillebror å regne i fusjonsforhandlingene med Telia som strandet på slutten av 1990-tallet, er

det gamle norske televerket nå større enn selskaper som svensk-finske TeliaSonera, tyske T-mobile, samt samtlige amerikanske og russiske mobilleverandører.

Særlig i Norden innehar Telenor store markedsandeler i andre markeder enn mobiltelefoni. Foruten teletjenester leverer konsernet fasttelefoni, internettjenester som bredbånd og IP-telefoni, og televisjonstjenester gjennom kabel-tv og satellitt. I 1997 ble Canal Digital opprettet i samarbeid med den franske Canal Plus gruppen. Selskapet er i dag Telenor-eid og den største TV-distributøren på det nordiske TV-markedet. Sammen med NRK og TV2 eier Telenor i tillegg Norges Televisjon som er ansvarlig for RiksTV og det digitale bakkenettet.

Videre sitter Telenor på en snau halvpart av det norske mediekonsernet A-pressen, som igjen eier halvparten av TV2 og en rekke norske lokalaviser med mer. Telekjempen er dessuten inne i en rekke andre norsk-baserte selskaper. For eksempel innehar Telenor en drøy halvpart av IT-selskapet EDB Business Partner ASA og en direkte eierandel i TV2Zebra på 50 prosent. Andre Telenor-selskaper er som pionerer å regne innen såkalt maskin-til-maskin teknologi, samt telefoni i henholdsvis fly og maritime omgivelser. Sist, men ikke minst står Norges nest største konsern for en vesentlig satsning på forskning innen data- og telekommunikasjon.

Telenor har i dag virksomheter i 14

land fordelt over Norden (Danmark, Finland, Norge, Sverige), Øst-Europa (Montenegro, Russland, Serbia, Ukraina og Ungarn) og Asia (Bangladesh, India, Malaysia, Pakistan og Thailand). Det norske telekonsernet kan derfor med rette kalles en gigant innen sitt markedsfelt. Telenorkonsernet hadde i fjor en salgsinntekt på om lag NOK 107 milliarder og et driftsresultat før avskrivninger og ekstraordinære poster (EBITDA) på cirka NOK 37 milliarder, hvilket representerte en liten tilbakegang siden 2008 og finanskrisen. Av 46 000 ansatte jobber en knapp fjerdedel i Norge, hvilket gjør Telenor til Norges største arbeidsgiver i privat sektor.

Det er sunt å komme med kritikk når det er berettiget, men etter den eventyrlige veksten fortjener Telenors styre og konsernledelse først og fremst blomster. Å sparke Baksås og konsernledelsen for noen uheldige enkeltepisodes, som enkelte lettsindige sjeler har ymtet frem på om på uværsdager, ville ha vært som å vrake en suveren Maradona fra det argentinske landslaget i fotball, fordi han til tider kunne vise egotendenser. Mens janteloven kan synes å leve videre i beste velgående i Norge, har imidlertid Telenor markert seg internasjonalt, blant annet med femteplass på Business Weeks topp 100 IT liste i 2007 og første plass på Dow Jones Sustainability Indexes i 2008. Uten et forretningsgrunnlag basert på naturressurser bør nemlig konklusjonen være krystallklar: Maken til suksesshistorie i norsk næringslivs historie som den Telenor står for skal man lete lenge etter.

Et Europeisk IMF

- En ny stolpe i den globale finansielle arkitekturen?

Euroen har vært utsatt for fritt fall etter at den greske regjeringen innrømte dimensjonene av landets betalingsproblemer. Den pågående gjeldskrisen i Hellas har fått politikere til å revurdere eurosoneens institusjonelle struktur. I den forbindelse har det blitt lansert planer for en europeisk versjon av IMF.

Tekst av : Korneliya Kyoseva

I Europa var man helt uforberedt på eskaleringen i offentlig gjeld i kjølvannet av den globale krisen. Hellas er et tragisk eksempel på dette. Den finansielle uroen forårsaket av landets utsvevende budsjettunderskudd og statsgjeld har avdekket EUs hjelpeløshet når det gjelder gjeldsrammede medlemsland. 16 av de 27 EU-landene har nå felles valuta og Sentralbank. Likevel mangler unionen et institusjonelt organ som kan redde land med alvorlige betalingsproblemer, og kan sikre implementering av regler og tiltak rettet mot budsjettunderskudd og statsgjeld. Stabilitetspakten har virket som utilstrekkelig i den forstand.

Greske tiltak utilstrekkelige?

For at en felles valuta som euroen skal overleve, kreves det en viss harmonisering av euroøkonomiene i tråd med Maastricht-kriteriene (lav inflasjon, budsjettunderskudd og statsgjeld). Det ser ut til at Hellas har klart å jukse seg inn i eurosamarbeidet takket være storstilt talltriksing, og har i åtte år nytt godt av den monetære unionens gevinster. Nå er det imidlertid slutt på å bære sin gjeldsbyrde i skjul. I et forsøk på å løse problemet har landet innført strenge og omfattende innstramningstiltak på hjemmebasis (kutt i offentlige utgifter og lønninger, samt skatteøkninger), noe

som har utløst en bølge av protester og streiker. Det er usikkert om disse upopulære endringene i finanspolitikken, kombinert med gresk statsgjeld i kapitalmarkedene, vil være nok for å få Hellas til å styre økonomien unna en sikker konkurs. Mange frykter at den greske gjeldskrisen kan gå over til en krise i europasamarbeidet.

Felles sykdomssymptom

Som Steinar Holden påpeker i en artikkel i Aftenposten kan den greske krisen bli farlig for euroen på grunn av smitteeffekten. De fleste andre EU-land har også stor gjeld, spesielt de andre fra

PIIGS-gruppen. Dersom man tror at de ikke kan betale, kan det bety høyere renter på lånene deres. Dette kan utløse en ny krisespiral og sosial uro. I tillegg har grekerne gjeld i andre euroland, hvilket Holden også understreker. Hvis de ikke kan betale, kan det føre til tap for eksempel for tyske banker. Eurobanker kan kanskje håndtere gresk insolvens, men hvis den fører til en finansiell kollaps av andre land som Italia, Spania eller Portugal kan konsekvensene for banksektoren være katastrofale.

Hellas' skjebne ikke avgjort

Finansministrenes møte i Brussels som fant sted den 16. mars resulterte i et forslag om en redningsplan for Hellas. Den har nylig tatt form av bilaterale lån fra de 16 eurolandene og en finansiell innsprøyting av IMF som totalt utgjør 110 milliarder euro. Hovedhjelpen kommer fra eurosonen som bidrar med 2/3 av beløpet. Det er ikke sikkert om dette inngrepet vil vise seg tilstrekkelig for å demme gjeldsbølgen som truer med å drukne den greske og andre euroøkonomier. At det ikke gjelder bare Hellas har ført til at man har tenkt på en mer omfattende løsning.

Ikke IMF, heller EMF

EU har vist utpreget motvilje mot å la IMF gi Hellas en håndrekning, noe andre EU-land som for eksempel Latvia, Ungarn og Romania har fått. Det er fordi Hellas også er et euroland og EU helst vil slippe at USA og Kina blander seg inn i unionens finans- og pengepolitikk. I tillegg anses et IMF-inngrep som ydmykende siden IMF hovedsakelig regnes som feltlege for hardt gjeldsrammede utviklingsland. Som et alternativ har Daniel Gros fra Senteret for Europeisk Politikk Studier og Thomas Mayer fra Deutsche Bank trukket fram etableringen av en europeisk variant av IMF. En slik institusjon vil bli et skritt mot bedre koordinering av statsbudsjetter på tvers av eurogrensene, noe som er essensielt for å unngå framtidige kriser og

garantere at euroen beholder sin status som europeisk valuta.

Hvordan skal et slikt fond virke?

Hovedtanken er at EMF skal gi nødlån til svekkede land eller sørge for at en misligholdelse av lånet er "ordentlig", med minimum effekt på andre euroland. Fondet skal finansieres av bidrag fra de landene med dårligst finansiell forfatning, beregnet ut fra hvor alvorlig de bryter med EUs regler fra Stabilitetspakten. EMF vil forsvare interessene til land som Tyskland som ifølge Gros og Mayer er i en "tap-tap" situasjon. Hvis Hellas går under, betaler tyskerne kostnadene i forbindelse med en redningspakke, eller de tillater en kollaps og da blir det tyske banksystemet utsatt for et hardt slag. En annen side ved forslaget er at det minimerer moralsk hasard i og med at det åpner for at et land i eurosonen kan gå konkurs. (Ellers kan euroland bli stimulert til å håndtere løssluppet sine finanser hvis de regner med at de vil bli reddet). Som Gros og Mayer understreker: "Politikk skal ikke være rettet mot forebygging av misligholdelse, men mot tilrettelegging for det". De

mener at muligheten for konkurs vil skjerpe finansdisiplinen ved at man ikke kan regne med å bli reddet til enhver pris. EMF vil kunne lette ubalansene i kjølvannet av et eurolands betalingsproblemer ved å tilby investorer nye EMF obligasjoner i bytte mot de misligholdte obligasjonene. Et nytt EMF vil ikke kunne hjelpe Hellas, men kan være med på å løse liknende problemer som det gjeldstyngede landet sliter med. I tillegg til funksjonene nevnt over, skal EMF overvåke medlemslandenes finanser, og sørge for implementeringen av innstramningstiltak slik at gjeldsproblemene ikke glir ut av kontroll og forårsaker omfattende kriser.

Fortsatt bare et tankeeksperiment

Det opprinnelige forslaget har blitt fremmet i modifisert form av den tyske finansministeren Wolfgang Schäuble. Han foreslår at alle euroland skal gi finansielle bidrag til et EMF i proporsjon med størrelsen på deres økonomi. Dette har utløst rett fram kritikk ytret av bl.a. Jürgen Stark fra ECB. Sistnevnte sier i en artikkel i den tyske avisen Handelsblatt at en europeisk finansieringsmekanisme er inkompatibel med prinsippene for en monetær union. Land som har benyttet seg av fordelene ved unionen uten å ta kostnadene innover seg bør ikke belønnes for det. I tillegg påpeker han at samlet finansiering kan bli veldig dyr og kan utgjøre en byrde for land med sunn økonomi. I stedet bør man stramme inn reglene og sanksjonene. Han foreslår opprettelsen av en "underskuddskommisjon" som skal rapportere kvartalsvis den finansielle statusen til medlemslandene. Foreløpig er det uklart om forslaget også skal omfatte alle EU-land eller bare de som tilhører eurosonen. Det er skepsis knyttet til den faktiske gjennomføringen av forslaget grunnet de tidkrevende ratifiseringsprosedyrene i EU-sammenheng. Spørsmålet om EMF er under behandling av den europeiske kommisjonen som skal komme med endelig avgjørelse innen 1. juli.

Kilder:

Aftenposten. 14. mars. Europasamarbeidet. Derfor er det krise
<http://www.ceps.be/book/towards-european-monetary-fund>
 Towards a Euro(pean) Monetary Fund. By Daniel Gros and Thomas Mayer. Economic Policy CEPS Policy Briefs. 08. februar 2010
<http://www.euractiv.com/en/euro/eurozone-ministers-sketch-greek-bailout-plan-news-346779>
<http://www.nytimes.com/2010/03/10/business/global/10iht-euro.html>

Eldrebølgen og lump-sum skatter: Med ondt skal ondt fordrives

Tekst av : Paal Wangsness

Denne artikkelen dreier seg om to av de mange samfunnsøkonomiske problemene som plager meg:

1. I den vestlige verden står vi overfor en stor demografisk og økonomisk utfordring. Andelen av befolkningen i pensjonsalder øker kraftig, og vil fortsette å øke i flere tiår framover. Vi kommer til å se en stadig økende gjennomsnittlig levealder, mens fødselsratene derimot ikke vil øke. Vi kan heller ikke forvente at pensjonistenes krav til helsetjenester og konsummuligheter vil gå ned med det første. Hvordan skal vi på mest mulig effektivt vis finansiere forsørgelsen av de mange framtidige pensjonistene? Dette er et reelt problem, som ikke kan fjernes med et pennestrøk.

2. I mange av modellene vi bruker i faget vårt, benytter vi oss av lump-sum skatter. Et standardeksempel:

(1) Konsumentens budsjettbetingelse:

$$C = wL - T$$

(2) Offentliges budsjettbetingelse:

$$G=T$$

Sammenlignet med vridende skatter, gjør lump-sum skattene utregningene enklere, samtidig som de ikke genererer noe effektivitetstap. Det er mange grunner til å like denne store T-en, men den brukes svært lite i praksis. Hovedgrunnen er at det går imot de flestes rettferdighetssans at fattige mennesker skal betale samme beløp i skatt som rike. Man kan likevel få følelsen av at lump-sum skatter er overrepresentert i pensumet vårt. Etter at vi har forstått lump-sum skatter som en teoretisk benchmark, kan det være irriterende å bruke mye tid på dette konseptet, som kan virke veldig irrelevant for den virkelige verden.

Plageåndene

Vi har dermed identifisert to plageånder; eldrebølgen og lump-sum skatter. Her kommer et konstruktivt forslag for hvordan vi kan bruke den ene for å håndtere den andre:

Forslaget går ut på at vi utvider dagens verneplikt til ett års obligatorisk samfunnstjeneste for både kvinner og menn. Egne kvalifikasjoner, egne preferanser og samfunnets behov avgjør hvilken stilling man plasseres i, enten i

militærtjenesten eller siviltjenesten. Alle individer må altså betale en lump-sum skatt på ett årsverk, som de ikke kan vri seg unna. Denne lump-sum skatten vil heller ikke være like urettferdig i hvordan den rammer fattig og rik, siden variasjonene i forventet levealder for forskjellige grupper i befolkningen er mindre enn variasjonene i inntekt og formue. Hvis vi forutsetter at rike mennesker forventes å leve lengre enn fattige, da har skatten en regressiv profil. Men dersom vi antar at tiden til de rike, deres alternativkostnad, er dyrere enn tiden til de fattige, da har skatten en progressiv profil.

Denne skatten gjør at den norske stat får ca. 60000 årsverk til sin disposisjon hvert år. La oss anta at ca. 10000 trengs til militærtjeneste (omtrent som i dag), og 50000 kan anvendes på uløste oppgaver i samfunnet. En slik uløst oppgave kan være å håndtere eldrebølgen.

I dag har vi ikke nok personell til å ta tilstrekkelig vare på de eldre, og denne mangelen på personell øker for hvert år. Det er blitt hevdet at for å kunne møte eldrebølgen, må minst 40 prosent av de

som tar høyere utdanning (i dag og i all overskuelig framtid) utdanne seg til helse- og omsorgssektoren. Mange oppgaver i denne sektoren krever derimot ikke lang utdanning. Mye av den nødvendige kompetansen kunne blitt bygd opp med en to måneder lang rekruttskole. Kanskje enda viktigere er det positive bidraget til eldres (og vår egen framtidige) livskvalitet vi får fra å ha empatiske mennesker til stede for å snakke med, høre på og sette av tid til dem. Det krever ikke mye faglig kompetanse.

De teoretiske bonusene

I teorien ser denne lump-sum skatten ut til å være et effektivt verktøy for å takle vanskelige oppgaver som eldrebølgen. Bare det burde være nok til å ta forslaget til nærmere vurdering. I tillegg kan vi peke på noen positive eksterne virkninger av en slik skatt, som også burde være med i debatten. Her har vi de mest åpenbare:

- Verneplikten kommer ikke lenger til å være vilkårlig og diskriminerende, slik den er i dag. Hvordan vernepliktsåret utarter seg for mange unge menn er i dag prisgitt den tilfeldige saksbehandleren de får. Mange motiverte menn mister sjansen til å avtjene, mens mange umotiverte blir presset til å avtjene. Samtidig legger praksisen opp til at de umotiverte, gjennom klaging og løgn om egen fysisk og psykisk tilstand, kan slippe unna helt eller delvis fra tjenesten. Det foreslåtte systemet vil gjøre dette prinsipal-agent-spillet mye enklere. Systemet gir ingen mulighet til å vri seg unna, men gir samtidig en viss valgfrihet blant de forskjellige stillingene man kan få.
- Bedret integrasjon mellom mennesker av ulik sosial, geografisk og økonomisk bakgrunn. Mange som har avtjent verneplikt trekker ofte dette fram som en av de positive erfaringene fra tjenesten. Mye verdifull bonding skjer under verneplikten, og det burde være fullt mulig å ha like god bonding som samfunnstjenere på et eldresenter.
- Integrasjonen mellom forskjellige generasjoner vil bli bedre. Mennesker som har levd lenge har mye kunnskap å dele med de unge. Man kan se på det som overføring av humankapital fra de gamle til de unge. Bare det at tusenvis av unge fra hvert årskull lærer å gjøre

omsorgsarbeid kan være potensiell verdifull humankapital. Hvis det bidrar til at de kan ta bedre vare på sin og sine nærmestes helse, så har Norge fått en friskere og dermed mer produktiv arbeidsstokk. Samtidig vil det kunne være en stor avlastning for helsesektoren. Mange vil også være enig i at en stor del av den norske ungdommen har godt av å bli litt skitne på hendene. Norsk ungdom må tøffes opp!

Man kan også trekke fram verdier som styrking av nasjonal identitet (man kan kalle det noe flott og ærverdig som Den Norske Tjeneste) og det positive ved at alle i løpet av livet har måttet jobbe for fellesskapet. I et slikt samfunn kommer ikke bidragene bare fra folk med høy frivillighet og det vilkårlige mindretallet som fullfører verneplikten. Alle skal bidra, ingen diskriminering.

Byråkrati og slaveri

Selvfølgelig er det en del åpenbare innvendinger mot å starte en slik ordning. Det kan lett ende opp som et monsterbyråkrati med lav effektivitet og mange flaskehalser. Mange har fått erfare den slags i Forsvaret. Den byråkratimodellen vi bruker i dag sliter med å håndtere 10000 deltakere i året. Det er klart at omfattende institusjonelle forbedringer må til før vi kan seksdoble arbeidsmengden til dette systemet. Det

er klart at det ville blitt en organisatorisk kjempeutfordring, men den er ikke uoverkommelig.

Et annet argument går på legitimiteten til systemet. Det finnes de som ville kalt et slikt system for statsslaveri, og dermed menneskerettsstridig. Men hvis man aksepterer at verneplikt ikke er et menneskerettighetsbrudd, burde ikke da ett års obligatorisk samfunnstjeneste for alle aksepteres under de samme prinsippene? På dette området vil kanskje jurister og filosofer ha mer å bidra med til diskusjonen enn samfunnsøkonomer.

Denne artikkelen er først og fremst en appell til samfunnsøkonomer. Med vårt analytiske tankesett kan vi lettere enn ikke-økonomer forstå størrelsen på problemene vi står overfor med hensyn til eldrebølgen. Vi kan også lettere forstå hva som ligger til grunn dersom en lump-sum skatt på ett årsverk pr. person skulle komme godt ut av en kost-nytte analyse.

Eldrebølgen blir en utfordring enten vi vil eller ikke, og det er utilstrekkelig å møte denne utfordringen med business as usual. Alle gode forslag bør vurderes. Et forslag som bringer den teoretisk effektive og i dette tilfellet ikke så ekstremt usosiale lump-sum skatten nærmere den virkelige verdenen, burde klinge pent i en samfunnsøkonoms ører.

Sprenger sannheten

Maria Reinertsen er ikke fornøyd før vedtatte økonomiske sannheter reduseres til makt, ideologi og tilfeldigheter. Først da kan hun gi deg nok mot til å svare Jens Stoltenberg.

Tekst av: Morten Haabeth Grindaker og Stine Evensen

- Den fremste målsetningen min er noe som overhodet ikke lar seg måle. Det er å tøffe opp alle de som sitter og hører Jens Stoltenberg si at "dette kan vi ikke gjøre på grunn av renta", og som inderlig ønsker å ha et motargument, forklarer journalist og nybakt forfatter Maria Reinertsen.

I februar ble Reinertsens første bok "Ligningen for lykke" utgitt. I følge henne selv er den et forsøk på å synliggjøre hvilke verdivalg som ligger bak ligningene og tallene i den offentlige debatten. I boken blir det satt spørsmålstegn ved sentrale økonomiske

styringsmål som inflasjonsmålet og handlingsregelen. Ikke nødvendigvis fordi hun ønsker et annet regime, men fordi hun savner debatten.

"Økonomer vinner debatter og blir viktige fordi de har et tall."

- Det jeg prøver å vise i boken, er at mange av disse valgene ikke er en konsekvens av en likning som ligger bak. Det handler om verdivalg. Man trenger

ikke kunne derivere for å bestemme hva vi er mest redd for; risiko som følger med høyere inflasjon eller risikoen som følger med en umiddelbar styrkning av valutakursen og nedleggelse av eksportindustrien, sier hun.

Som journalist har hun ofte lurt på hvorfor den rådende økonomiske politikken møter så lite motstand i offentligheten. Reinertsen mener at noe av skylden ligger hos slappe politikere.

- Økonomispråket er ofte veldig avansert. Man må nesten være økonom selv for å kritisere det. Økonomer har for

eksempel kritisert inflasjonsmålet hele tiden. Noe av dette kommer frem, men det interessante er at det ofte ikke holder å kun ha økonomen. Man må også ha politikere som er interessert i å diskutere dette, hevder hun.

Et forklaringsproblem

I boken viser Reinertsen blant annet hvordan Oljefondets forventede realavkastning blir satt til 4 prosent nærmest uten utredninger og diskusjon.

- Jeg har diskutert dette med politikere noen ganger, og fått samme responsen hver gang: "for oss var det greit å ha et tall å forholde oss til. Vi må ha en grense, ellers blir det bare overbydd i Stortinget. Finansdepartementet har alltid satt rammene for budsjettet. Så at de nå satt en ny ramme som var 4 prosent var det samme for politikerne, forklarer hun.

Det faktum at politikerne ikke er så opptatt av akkurat hva grensen skal være kunne vært et tegn på at dette var et spørsmål som ikke var så viktig for folket. Men Reinertsen mener tvert i mot at selv om man aksepterer at politikere trenger en grense, så betyr ikke det at man skal akseptere rammen fra 2001 som den eneste riktige.

- Personlig er jeg ikke imot handlingsregelen. Men det jeg synes er viktig er at man ikke avfeier alle argumenter mot den som uansvarlige. Jeg tror dette kan skape en veldig irritasjon mot økonomer ute i samfunnet på sikt. Velgerne kan oppleve økonomene som arrogante. Det verste er hvis vi da ikke kan vise grunnen til at vi har disse tallene.

Tallet gir makt

Reinertsens bok sparker i mange retninger. Kritikkk blir rettet mot slappe politikere, men også et samfunn hvor økonomer har så mye makt at til og med lykken skal beskrives med en ligning. Når økonomer fremstiller faget sitt som en hard vitenskap med objektive sannheter, gir det i følge den nybakte forfatteren både autoritet og forakt.

- Økonomer vinner debatter og blir viktige fordi de har et tall. Samtidig har politikere som blant annet Carl I. Hagen alltid forsøkt å undergrave den

troverdigheten sosialøkonomer har, så mye at sosialøkonom nesten har blitt et skjellsord, påpeker hun før hun fortsetter.

- Et eksempel er det voldsomme angrepet økonomene møtte under og etter finanskrisen. Det som var artig å se, var at det var sjefsøkonomene som ble kalt inn for å forklare hva som gikk galt. Der satt de i studioet og forklarte finanskrisen. Forklarte hvorfor økonomene hadde tatt feil, og klarte å beholde et hegemoni på at det er vi som har peiling på dette.

På grunn av økonomenes innflytelse, mener hun det er viktig at samfunnsøkonomer klarer å hente inspirasjon fra mer kvalitative fag.

"[...] Statsvitenskap og historie og sånt, det er ting du kan lese på egen hånd. Men det er ingen som setter seg ned på kvelden og regner matte hvis de ikke studerer det."

- Mange økonomer gjør jo dette i voksen alder, men jeg synes kanskje studiet burde være flinkere til å gjøre dette på et tidlig tidspunkt. Det er ikke dumt at vi har tall og forsøker å regne, men det er viktig å utdype at økonomi ikke er naturvitenskap. Modellene vi har av samfunnet er en helt annen type enn modellen av solsystemet, sier hun og smiler.

Markedet er ikke fritt

"Skriv det tre ganger på tavlen, markedet er ikke fritt."

Den største fallgraven for unge samfunnsøkonomer er, i følge Reinertsen, nettopp knyttet til forutsetningene for det perfekte markedet. I et viktig kapittel i boken hennes blir den unge søsøk-studenten Jens Stoltenberg portrettert, mens han sitter på forelesning om miljøøkonomi med Finn Førund og Steinar Strøm. Blant vakre medstudenter blir ideen om kvotehandling unnfanget i Stoltenbergs unge og ukritiske sinn. Denne ideen

tar han med seg på den internasjonale arenaen, uten at forutsetningene Førund og Strøm listet opp blir med i bagasjen.

- Et marked vil alltid eksistere innenfor enkelte rammer. Selv i de enkleste markedene våre med bakerne som konkurrerer om å selge brødene sine, må vi være rimelig sikre på at det ikke kommer to kunder og tar brødene hans med vold. Vi har reguleringer som har stor betydning for hvordan markedet fungerer. Det er viktig at vi som økonomer hele tiden er klar over hva slags rammer det er, fastslår hun.

Reinertsen var selv student på Økonomisk Institutt og ble uteksamintert Cand.Oecon vinteren 2005, og mener at studiet gav god innsikt i forskjellige former for markedssvikt. Men fordi man måler alt opp mot det frie markedet som eksisterer i så liten grad, mener hun at man ikke kan gjenta markedets begrensninger mange nok ganger.

-Jeg syntes kanskje vi burde snakke enda mer om rammene rundt idealmodellen. Vi gjør det jo hele tiden, men Jens Stoltenbergs voldsomme tro på effektene av handel med klimakvoter tyder kanskje på dette ikke har nådd helt frem til alle studentene.

Faget som en forutsetning

Selv om Reinertsen ser på den rådende samfunnsøkonomiske fornuft med et svært kritisk blikk, betyr likevel ikke det at hun nedvurderer verdien av faget hun selv studerte.

- Jeg kunne aldri skrevet denne boken uten den økonomien jeg lærte ved Økonomisk institutt. Min veileder Kalle Moene sa noe veldig lurt en gang jeg tenkte på å hoppe av for å begynne å studere statsvitenskap. Da sa han at statsvitenskap og historie og sånt, det er ting du kan lese på egen hånd. Men det er ingen som setter seg ned på kvelden og regner matte hvis de ikke studerer det. Og det var virkelig det jeg lærte på studiet, å bli i stand til å lese tunge artikler, kommentere dem, vurdere og kritisere forskningen. Sånn sett er det jo litt dumt at jeg driver og undergraver min egen utdanning med denne boken, sier hun og smiler.

Festbilder fra eksamensfesten

Flere bilder på:
<http://foreninger.uio.no/frederik>

Sjekk også ut flere bilder og annet moro på våre nye nettsider:
www.observator.tk

Valutaseminaret 2010: Finanskrisen sett fra politikken, næringslivet og akademia

Tekst av: André Kallåk Anundsen og Tord S. H. Krogh

Årets valutaseminar på Lysebu åpnet tradisjonen tro med et innlegg fra finansministeren. Det var dermed, for de av foreningens medlemmer som har vært med en stund, klart for et gjensyn med Sigbjørn Johnsen. Den tilbakekomne ministeren fra Hedmarken brukte mesteparten av tiden på å snakke om finanskrisen og viktigheten av de offentlige tiltakene som har blitt iverksatt. "Aldri før har så få gjort så mye ugagn for så mange andre, i alle fall ikke i fredstid", sa Johnsen med klar henvisning til finansnæringen.

Med tanke på når Sigbjørn Johnsen sist satt med makten over statens pengesekk,

var det ikke overraskende at han trakk en historisk parallell: Opptakten til dagens krise ligner mye på tidligere kriser. Det var en stor gjeldsoppbygging og kredittvekst i forkant av krisen. Burde man ha ropt varsko før? Blendes vi for lett av vår egen suksess? Oljepengebruk var også i fokus da finansministeren talte, og han gjentok budskapet om at bruken skal tilbake på banen så fort det lar seg gjøre. Han poengterte at handlingsregelens troverdighet er sentral, ikke bare for budsjett disiplinen, men også for dens "økonomiske tvilling", inflasjonsmålet. Som en skikkelig politiker gjorde han et forsøk på å folkeliggjøre handlingsregelen: "Itte hogg

ned mer enn tilveksten, og itte drekk opp hele gevinsten – du må plante nytt".

"Generasjonskontrakten" var et annet tema Johnsen brukte tid på å snakke om. "Hadde han far kjøpt gitar til meg som 7-8 åring", sa hedmarkingen, "så ville jeg itte vært her nå, jeg ville vært på turné med Springsteen". "Når Springsteen spiller vil folk alltid høre The River", fortsatte han, "og generasjonskontrakten, det er min River". At man er nettomottaker av velferdstjenester når man er ung, nettobidragsgyter når man er en del arbeidslivet, og igjen nettomottaker når man er gammel, dét er hva generasjonskontrakten handler

om. Dette mente finansministeren er det fineste med hele den nordiske modellen.

“Nå kommer de virkelige ekspertene, så nå blir det stigning i programmet”, sa Johnsen, idet han overlot ordet til seminarets næringslivsalibi, Olav Volldal. Konsernsjefen i Kongsberg Automotive innledet sitt foredrag med å fortelle om en venn av ham som en gang hadde vært på en avholdsfest. “Hvorfor dro du på den?”, hadde Volldal spurt. “Fordi intet menneskelig skal være meg fremmed”, svarte vennen. “Slik er det også for meg i dag”, sa sivilingeniøren med et smil om munnen.

Det dramatisk synkende nybilsalget hadde negative effekter på profittmarginen i firmaet Volldal sitter i førersetet for. Han poengterte at en krise som dette kun forskyver tidslinjen, men ikke trendlinjen, og at krisen bidro til viktige omstillinger internt i bedriften. Konsernsjefen kommenterte i tillegg statens krisetiltak, og skrøt av myndighetenes raske og pragmatiske respons. Volldal understreket dog at motkonjunkturtiltakene kunne vært mer offensive, og ikke kun ta sikte på å bevare det bestående. Videre savnet han tilskudd til opplæringsprogrammer da mange bedrifter ble tvunget til å permittere arbeidere. “Hvorfor gis dette kun til bedrifter med strukturelle vanskeligheter, og ikke til de med konjunkturrelle problemer?”, spurte Volldal.

Motkonjunkturpolitikk eller motlangtidspolitik

Første akademiker ut var Espen Henriksen, Visiting Professor ved University of California, Santa Barbara. Hans fokus var rettet mot det han mente er en manglende langsiktighet bak motkonjunkturtiltakene. “Dette har vært en motlangtidspolitik”, sa Henriksen, som savnet en sterkere disiplin i debatten om hva motkonjunkturtiltakene skulle brukes på. Særinteresser fikk dominere, mente han. Den innfløyne økonomen fortsatte med å forsøke å adressere noe av kritikken som har vært rettet mot såkalt “moderne makroøkonomi”, herunder realkonjunkturmodeller (RBC modeller). Dette er en kritikk som ifølge Henriksen, har vært basert på misforståelser av teorien. Mange har ment at RBC modeller gir uttrykk

for at kun “laissez faire” skal råde, men Henriksen understreket at dette er langt fra tilfellet. Blant annet vil reguleringer av finansmarkedene stå sentralt, også for en som mener RBC modeller representerer økonomien på en forholdsvis god måte.

«Itte hogg ned mer enn tilveksten, og itte dreck opp hele gevinsten – du må plante nytt.»

Et annet hovedpoeng Espen Henriksen hadde var at investeringsanalyser i forbindelse med igangsettelsen av offentlige prosjekter bør være grundigere. Det optimale, understreket han, vil være å foreta nøysomme nåverdiberegninger av alle potensielle prosjekter, og rangere dem etter samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Den offentlige diskonteringsraten er tilnærmet konstant, mens den private er svært motsykklisk. Samtidig er investeringskostnader medsykliske, slik at mange offentlige prosjekter får en positiv nåverdi i lavkonjunkturer. Dermed vil en slik investeringspolitikk også medføre en viss grad av motkonjunkturpolitikk, men den vil være basert på analyser i tråd med solide økonomiske fundament, og ikke bare et stabiliseringsønske.

Reform i offentlig sektor og trygdesystemet

Etter en fortreffelig lunsj var det duket for seminarets andre sesjon. Professor i samfunnsøkonomi ved NTNU, Jørn Rattsø, holdt et svært interessant innlegg om hvilke reformutfordringer som finnes i offentlig sektor. Den røde tråden i foredraget hans var “Løsningen som blir problemet”. Dette innebærer følgende hendelsesforløp: (1) Det offentlige oppretter institusjoner for å løse et gitt problem, (2) institusjonen får leve fritt og utvikler egne interesser, og (3) ender til slutt opp med å bli problemet.

Blant de mest vellykkede reformene i offentlig sektor trakk Rattsø frem skattereformen, pensjonsreformen, dereguleringen av kraftmarkedet, av boligmarkedet, samt reformene med Telenor og Skatteetaten. Det som

kjennetegner disse suksessene er at utfordringen erkjennes, og at det er en felles forståelse av problemet. Det er en sterk faglig forankring, godt samspill mellom fag og politikk, og ikke minst folkelig oppslutning. For mer mislykkede reformer ser vi samtidig at man sliter med disse punktene. Eksempler på dette er sykehus, skole, kommune, jernbane, politi og NAV. I disse tilfellene er det i tillegg problemer med gamle strukturer og sterke interesser, samtidig som de negative konsekvensene ligger langt frem i tid. Budsjetter har en tendens til å være i løpende forhandlinger, hvilket gir myke budsjetterammer og bidrar til at særinteresser får presset frem løsninger finansiert av fellesskapet.

Deretter flyttet seminaret fokuset over på trygdesystemet, og til Knut Røed fra Frischsenteret. Han startet foredraget med å vise at det er en meget klar negativ korrelasjon mellom “risiko for uførhet” og inntekt. “Er det for lite lønnsomt å jobbe?”, spurte han. Røed understreket at det kan være at begge deler forårsakes av en felles faktor, så korrelasjon betyr ikke nødvendigvis kausalitet. Det kan også være at folk med dårlig lønn har tyngre jobber og dårligere arbeidsmiljø.

Samtidig kan det nok være noe kausalitet. Norske studier viser at reduserte dagpenger påvirker lengden på arbeidsledighetsperioder, selv om effekten ikke er overveldende sterk. Svenske studier viser at sykefraværet øker med sjenerositeten i sykelønnsordningen. Et iboende dilemma når trygdeordningene drøftes, er at vi ønsker et system som forhindrer fattigdom samtidig som vi vil det skal lønne seg å arbeide. Debatten i dag later ikke nødvendigvis til å ha tatt inn over seg dette. Man hører oftest at ytelsene er for lave, og at det lønner seg for lite å jobbe.

Røed talte varmt om det han kalte “et aktivitetsorientert forsikringssystem”. Et slikt system kombinerer relativt sjenerøse ytelser med krav om aktivitet (for eksempel kompetanseoppbygging og arbeid). Dette løser noe av dilemmaet, siden insentivet til å snylte reduseres. Dette kan være riktig fremgangsmåte både for å redusere trygde- og sykelønnsutgifter. Med

«“Det er nyklassikerne som er langt inne i høstmørket”. »

dette som bakteppe, skisserte Røed et slagord for fremtidens velferdsstat: “Fra inntektssikring til deltakelsessikring”.

Har økonomene skylda for krisen?

Valutaseminarets første dag ble avsluttet med en sesjon der Bent Sofus Tranøy, 1. amanuensis ved Høgskolen i Hedmark, og professor Victor Norman fra Norges Handelshøyskole, skulle komme med sine betraktninger rundt hvorvidt økonomifaget “sviktet” i forløpet til krisen. Førstnevnte kom for fullt i økonomenes søkelys våren 2008 da han skrev kronikken “Makt-Norges bakspiller” i Dagbladet, og det var en viss forventning om at avslutningen skulle gi en livlig diskusjon mellom to motpoler. Dette kan ikke sies å ha blitt innfridd. Debatten, eller rettere sagt konversasjonen, bar mer preg av refleksjon og interessante betraktninger, og Tranøy og Norman hadde på flere områder like diagnoser på hva som feiler økonomifaget.

Tranøy påpekte at standard neoklassisk teori, som forutsetter rasjonelle aktører,

Under: Victor Norman, kom med sine betraktninger rundt økonomenes skyld i finanskrisen.

har som egenskap at økonomien alltid er i likevekt. Grunnleggende stabilitet råder altså grunnen. Samtidig er ikke rasjonelle aktører noen hindring for å få ustabile økonomier; introduksjonen av informasjonsøkonomi med prinsipal-agent problemer gir grunnlag for mer ustabile systemer. Det finnes naturligvis alternativer til å forutsette rasjonelle aktører også. Om man for eksempel legger “animal spirits” til grunn, vil man kunne få ustabile systemer drevet av blant annet “confirmation bias” og sosial smitte. Tranøy sa at han tidligere trodde mest på den sistnevnte teorien, men at han har hatt en glidning over mot informasjonsøkonomi i det siste.

Han trakk frem det noe ironiske om at “maturity mismatches” ofte nevnes som en kilde til krisen. Er ikke dette hva bankenes virksomhet dreier seg om? Kanskje dette har vært et problem fordi det har vært mangel på institusjonell klarhet. Oppsummert mente Tranøy at det viktigste problemet i forbindelse med finanskriser har vært styringssvikt, i det politiske liv og i private selskaper, samt manglende betingelser for etisk atferd.

“Er økonomene på vei inn i høstmørket?” var tittelen for Victor Normans innlegg, og han startet like godt med å svare på spørsmålet med en gang: “Det er nyklassikerne som er langt inne i høstmørket”. Dette svaret rammer også makro og finans, da disse retningene fremdeles er svært dominert av nyklassikere. Problemet er, i følge Norman, at makro ikke har tatt inn over seg fremgangen i mikroøkonomien siden 1970-tallet. Dette er et paradoks. Makro har blitt mer nyklassisk, mens mikro har blitt mindre. Hvorfor holder ikke alle makroøkonomer på med det samme som i mikro, istedenfor å prøve å bli mest mulig lik Chicago, spurte Norman.

“Har økonomene skylden for krisen?” var det neste spørsmålet Norman forsøkte å besvare. “Nei, egentlig ikke”, mente han. Professoren understreket likevel at profesjonen har skyld for enkelte momenter: Påstanden om “the great moderation”, bruken av normalfordelingen (kan vi virkelig snakke om de store talls lov når tidsperspektivet er 50 år?) og til sist utviklingen av enkelte modeller, deriblant

CAPM. Vedrørende det siste punktet poengterte Norman at dette er kun en teori om *relative* verdier – det er en numerareløs modell. Den kan ikke anvendes til verdisetting på den måten den har blitt brukt i finansverden.

Denne seansen ble rundet av med en felles runde med spørsmål til Tranøy og Norman. Deretter var dagen unnagjort, og deltakerne kunne se frem til en nydelig 4 retters middag med festtale fra Bent Sofus Tranøy, samt Øystein Dørums musikkquiz.

Er pengepolitikken stabiliserende?

Den andre dagen på Lysebu ble satt i gang av Jan F. Qvigstad fra Norges Bank. Visesentralbanksjefen startet med å redegjøre for Bankens seneste renteavgjørelse, og gikk så videre til å snakke om avveiningen mellom pengepolitikk og finansiell stabilitet. De lave rentene gjennom 2009 var trolig med på å stabilisere økonomien, men i den samme perioden steg boligprisene med over 10 prosent. Boligpriser og andre aktivapriser inngår ikke direkte i konsumprisindeksen. Det er av den grunn klart at sentralbanken hele tiden støter på avveininger mellom lav og stabil inflasjon, og utviklingen i andre deler av økonomien når den fatter sine rentebeslutninger. “Det er ikke bare sånn at man trykker på en knapp, så spyttes svaret ut”, kommenterte Qvigstad. Da han skulle trekke frem de største usikkerhetene fremover, nevnte Qvigstad utviklingen i den amerikanske og den kinesiske økonomien, samt hva som skjer med Hellas og andre europeiske lands statsgjeld.

Harald Magnus Andreassen fra First Securities åpnet sitt foredrag ved å påpeke at “det ikke er morsomt å være den som tar vekk punsjbollen når festen går over styr”, med henvisning til at mange sentralbanker muligens kvier seg for å aktivt bekjempe bobler i økonomien. “Er det for sjeldent sentralbankene lener seg mot vinden?”, spurte Andreassen. Mange har hevdet at Kinas sparing var en av hovedgrunnene til at verdensøkonomien i 2008 seilte inn i den dypeste lavkonjunkturen siden 1930-tallet. Andreassen hevdet på sin side at mesteparten ble skapt innenlands av sentralbankene.

Et av problemene han trakk frem for Norge sin del, er at den reelle prisveksten i økonomien er høyere enn indeksene Norges Bank sikter etter. Andreassen mente at boligprisene bør inngå med vekter på mellom 7 og 10 prosent i konsumprisindeksen, og hevdet i tillegg at DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium) modeller er uegnet til å forstå økonomien. Disse modellene mangler, i følge Andreassen, empirisk støtte og legger til grunn urealistiske forutsetninger. Dette er modelltypen som brukes av svært mange sentralbanker i verden, deriblant Norges Bank.

«“Det er ikke morsomt å være den som tar vekk punsjbollen når festen går over styr.”»

Professor ved Norges Handelshøyskole, Ola Grytten, tok så deltakerne på valutaseminaret med på en historisk reise. Han kunne blant annet opplyse at den eneste lange perioden med høy inflasjon i fredstid, har vært i perioden etter 1945. Årlig inflasjon i fredstid har vært på marginale 0,41 prosent i gjennomsnitt. Over et langt tidsperspektiv ser vi at prisene er svært stabile, mens de kortsiktige fluktuasjonene er mye større. Dette innebærer at pengepolitikk ofte er viktigere på kort enn på lang sikt, påpekte professoren. “Sølvstandarden 1842-1874 var da norsk pengepolitikk var mest vellykket”, hevdet Grytten.

Systemrisiko og reguleringer

Neste på programmet var Bjørn Skogstad Aamo fra det nylig omdøpte Finanstilsynet, tidligere Kredittilsynet. Direktøren ga uttrykk for at han er usikker på hva som kommer ut av de planlagte finansmarkedsreformene i USA. Han stilte seg likevel positiv til at det nå pågår et stort internasjonalt samarbeid for å utvikle et felles regelverk for finansmarkedene. European Systemic Risk Board er opprettet for å gå gjennom hvordan et multinasjonalt rammeverk kan struktureres for å håndtere systemrisiko, og i 2009 deltok Finanstilsynet i hele 350 møter om liknende spørsmål internasjonalt.

Aamo trakk fremt boligmarkedet som en viktig kilde til potensiell ustabilitet i realøkonomien. Renten bør i en normal konjunktursituasjon ligge på rundt 5 prosent for å forhindre bobler i boligmarkedet, mente direktøren. Om boligmarkedet kolliderer, vil dette kunne ha katastrofale ringvirkninger for resten av økonomien. Tilsynsdirektøren poengterte at antall lån med pant i bolig har vokst med hele 150 prosent fra 2002- 2009. Dersom boligprisene skulle få et langvarig fall, som på slutten av åttitallet, vil dette kunne få enorme konsekvenser for bankenes likviditet og utlånsvirksomhet siden flesteparten av lånene i Norge er sikret med pant i egen bolig. Finanstilsynets sjef roste sentralbanken for sine inngrep i forbindelse med finanskrisen, og mente at vi ville sett en mye større kollaps om det ikke hadde vært for Norges Bank sine raske motreaksjoner. Aamo avsluttet sitt innlegg ved å ta til ordet for at en større reform av skattesystemet bør vurderes, hvor blant annet direkte beskatning av bolig bør drøftes.

Gunn Wærsted, administrerende direktør i Nordea, holdt et veldig interessant foredrag om finanskrisens konsekvenser for bankene, og hva som kan gjøres fremover for å unngå at noe lignende skal skje igjen. Hun mente blant annet at bankene bør fokusere på risikohåndtering og diversifisering av sine porteføljer. I stedet for å overvåke de individuelle bankenes risiko, ga Wærsted uttrykk for at det kan være mer fordelaktig å se på finansinstitusjonenes samlede risiko. Med hensyn til utlånsvirksomhet tok hun til ordet for å i større grad gradere risikoen knyttet til ulike lån. I dag ligger kun en viss gradering til grunn for vektingen når bankenes risikoeksponering beregnes. Det er ikke vanskelig å enes om at man trolig ville fått en bedre vurdering av bankenes risikoeksponering ved å vekte lånene ytterligere etter graden av risiko de bærer ved seg.

Dagen sluttet der den begynte; med en visesentralbanksjef ved talerstolen. Denne gangen var det visesentralbanksjefen i Sveriges Riksbank, Lars Nyberg, som var kommet for å snakke om hvilke tiltak som er iverksatt og hvilke tiltak som bør vurderes nå som det ser ut til at

den verste turbulensen er over. Nyberg påpekte at man ved utforming av nye regler står ovenfor en avveining mellom effektivitet versus regulering og stabilitet. Når tilleggsreservene øker, vil utlånsrentene følge etter. Dette er en av mange avveininger man må være klar over når eventuelle nye regelverk utformes, og som må formidles til lånekundene, kommenterte Nyberg.

Visesentralbanksjefen i Sverige mente at en av de største utfordringene fremover ligger i å skape et rammeverk for å håndtere systemrisiko. Han så gjerne at dette er et ansvar som kan legges i hendene på sentralbankene, slik at man får en mer helhetlig penge- og finansmarkedspolitikk. Han mente at renten bør brukes til å bekjempe inflasjon, og at vi heller får ta i bruk andre hjelpemidler til å kontrollere andre forhold. “Hvis vi overlater det til politikerne, kan alt hende”, sa Nyberg spøkefullt, og med denne setningen ble årets valutaseminar avsluttet.

Arrangementskomiteen, bestående av Aud Ebba Lie (Finanstilsynet), Eivind Bernhardsen (Finanstilsynet), Frid Fjose Berg (Finansdepartementet), Henrik Borchgrevink (Norges Bank) og Øystein Dørum (DnB NOR Markets), skal ha stor takk for å ha sydd sammen et spennende og variert program. Vel møtt neste år!

Under: Administrerende direktør i Nordea, Gunn Wærsted, som holdt et foredrag om finanskrisens konsekvenser for bankene.

Seks prosjektbeskrivelser

Er du lei av overfylte lesesaler og lurer du på hvordan du skal få finansiert mastergraden din? På ESOP-senteret får du både pengestøtte og kontorplass, så fremt du har en god prosjektbeskrivelse og riktig gode karakterer.

Mens resten av oss sliter med eksamensstress og intens lesing sitter en gjeng med om mulig enda større nerver. På ESOP-senteret skal fire stipendiater og to forskningsassistenter ha en

ferdig mastergrad innen 3. mai. Observator har sett på hvilke tema disse studentene har valgt å skrive om.

For å få stipend hos ESOP-senteret må man ha et relevant prosjekt, en god prosjektbeskrivelse og gode karakterer.

Hvert stipend er på 15 000,- kr, i tillegg til at studentene har mulighet til å søke om reisestøtte i forbindelse med prosjektet.

I tillegg til stipendet får studentene egen arbeidsplass med egen pc, og muligheten til å presentere masteroppgaven for ESOPs fagmiljø.

Senteret utlyser også små forskningsassistentstillinger. De som får en slik forskningsassistentstilling får de samme kontorfasiliteter som masterstipendiatene. Forskjellen ligger i at de får en liten deltidsstilling og at de forplikter seg til å skrive masteroppgave innenfor et tema som ESOP har valgt.

Årets stipendiater:

Astrid Mare Jorde Sandsør
Øystein Hernæs
Gry Tengmark Østenstad
Kim-Andrè Åsheim

Årets forskningsassistenter:

Line Bentzen
Sigrid Wilter Eriksson
Kristin Thorvaldsen

Masteroppgave i samfunnsøkonomi vår 2010

Av: Sigrid Wilter Eriksson

Veileder: Halvor Mehlum

Problemstilling:

Hvordan har husholdningers konsum- og spareatferd utviklet seg gjennom finanskrisen?
En sammenligning av norske og amerikanske husholdninger.

Prosjektskisse:

Individens valg av konsum og sparing er fundamentalt i mikrobaserte makromodeller, og konsum og sparing/ investering er viktige faktorer til vekst og fluktuasjoner i økonomien. Man kan si det er mikroøkonomien bak makroøkonomien. Hvor stor andel av inntekten velger individer å bruke på konsum? På sparing? Dette er mikroøkonomiske spørsmål fordi det baseres på atferden til individer. Likevel vil valgene ha makroøkonomiske konsekvenser.

I 2008 opplevde vi den verste økonomiske krisen siden den store depresjonen på 1930-tallet. Det som startet med misligholdelse av subprimelån i USA utartet seg til kollapser av store investeringsbanker, 57 prosent fall i MSCI Verdensindeksen fra toppen i oktober 2007 til bunnen i mars 2009, og store realøkonomiske effekter. Økt arbeidsledighet, kraftig fall i produksjon og negativ vekst i BNP. Flere land opplevde resesjon, det vil si negativ vekst i BNP i flere kvartaler på rad. Norge og USA har to ulike velferdsmodeller, men har bidratt med samme typer av virkemidler gjennom krisen. Konsumet og gjeldsgraden var høy i både Norge og USA før krisen. Var dette med på å skape en ikke bærekraftig vekst? Har konsumatferden forsterket nedgangskonjunkturen? Hvor fremoverskuende er husholdningene? Jeg bruker Keynes, Friedmans Permanent Income Hypothesis og forsiktighetssparing og ser om husholdningene reagerer i samsvar med det teoriene forteller.

Finanskrisen og de nordiske landene

Av: Line Bentzen

Hovedfokuset i oppgaven min blir hvordan finanskrisen har påvirket Norge, Sverige og Danmark. Disse tre landene har den samme grunnmuren; den nordiske velferdsmodellen. Dette gir meg et solid sammenligningsgrunnlag for min oppgave. Jeg vil også forklare hvordan finanskrisen kunne oppstå og hvilke tiltak som har blitt satt i gang for å dempe konjunkturedgangen.

Finansuroen bygde seg opp i løpet av 2007, og slo ut for fullt 15. september 2008 da amerikanske myndigheter lot Lehman Brothers gå konkurs. Dette sjokket påvirket de tre nordiske landene, og krevde handling fra myndighetene og sentralbankene.

La meg peke på noen sentrale trekk ved de tre landene:

Norge

Norge har et enormt handlingsrom når det gjelder tiltak i finanspolitikken. Med Statens pensjonsfond utland har Norge bygd opp en stor sparegris, som norske myndigheter kan benytte seg av når norsk økonomi trenger en ekstra stimulans.

Norges Bank opererer med et fleksibelt inflasjonsmål, hvilket betyr at de styrer mot en inflasjon på 2,5 prosent på mellomlang sikt. Sentralbanken kan likevel ta hensyn til produksjon og sysselsetting på kort sikt. Av hensyn til den høye inflasjonen grunnet høye energi- og råvarepriser på tidlig 2000-tallet, ble Norges Bank sin styringsrente holdt på et høyt nivå. Rentenivået bidro i tillegg til å dempe etterspørselen etter boliger, så når

finanskrisen traff ble fallet i husholdningene sin formue mindre enn det den kunne vært.

Sverige

Riksbanken sin pengepolitikk er innrettet på samme måte som Norges Bank sin, med et fleksibelt inflasjonsmål.

Etterspørselsnedgangen internasjonalt påvirket svensk økonomi i hovedsak gjennom to kanaler:

De største svenske bankene er tett integrert i det baltiske banksystemet, og de var dermed svært sårbare for den tøffe konjunkturedgangen de baltiske landene gjennomgikk. I tillegg er Sverige et land hvor konjunkturfølsomme industrivarer utgjør en stor andel av eksporten, og lønnsomheten i denne sektoren har sunket betraktelig.

Danmark

Både Sverige og Danmark er med i EU, men Danmark har valgt å ta skrittet litt lenger enn hva Sverige har: de har bundet den danske kronen mot euroen med et lite intervall på 2,25 prosent som kronen kan fluktuere i. Dette setter begrensninger på hvordan pengepolitikken kan bidra til å dempe en nasjonal konjunkturedgang, da en fastkurspolitikk innebærer at Nationalbanken må følge styringsrenta til den europeiske sentralbanken (ESB). Dermed er det finanspolitikken sin oppgave å stimulere innenlandsk økonomi. EU sin restriksjon på at offentlig gjeld ikke bør være større enn 3,0 prosent av BNP, demper dette handlingsrommet.

Prosjektskisse

Av: Gry Tengmark Østenstad

Oppgaven baserer seg på Paul Krugmans modell i artikkelen ”Trade, Accumulation and Uneven Development” fra 1980. Halvor Mehlum er veileder.

Krugman modellerer to land som handler med hverandre. Industrisektoren i hvert land vokser ved kapitalakkumulasjon. Det er eksterne stordriftsfordeler i industriproduksjonen, som medfører at det landet som starter med størst kapitalbeholdning får en raskere økonomisk vekst enn det andre landet. Gjennom handel med industrivarer vil denne effekten forsterkes, og resultatet blir at det minst utviklede landet gradvis avindustrialiseres. Effekten av stordriftsfordelene er altså en ujevn vekst som følge av ”primitiv akkumulasjon” der det ene landet akkumulerer mer og mer kapital, mens det andre landets kapitalbeholdning krymper.

I Krugmans modell er det to sektorer: en industrisektor der kapital og arbeidskraft brukes i faste forhold (Leontieff teknologi), og en landbrukssektor som kun bruker arbeidskraft som innsatsfaktor i produksjonen. Det er én type arbeidskraft som kan flyttes fra landbrukssektoren til industrisektoren etter hvert som kapitalbeholdningen vokser. Hvis kapitalbeholdningen vokser så mye at landbrukssektoren

tømmes for arbeidskraft skyter lønna i været. Dette gjør at kapitalistene ikke vil ha råd til videre investeringer, og utviklingen stagnerer.

Denne oppgaven gjør to endringer på Krugmans modell og undersøker effektene av disse. Staten inkluderes i at den gjennom skattlegging av arbeiderne kan subsidiere utdanningsprogram som skaper ulike arbeidsproduktiviteter. Det vil være to typer arbeidskraft: en faglært og en ufaglært. Dette endrer lønnsutviklingen i modellen fordi lønna til de faglærte vil stige allerede når landbruket er tømt for denne typen arbeidskraft.

Den andre endringen er at lønnsfastsettelsen sentraliseres. En fagforening som ser de store sammenhengene i økonomien vil kunne velge å forhandle lønna ut i fra langsiktige hensyn, og på denne måten unngå skadelige effekter desentralisert lønnsfastsettelse kan ha på den økonomiske utviklingen, og dermed for arbeiderne selv i det lange løp. Dette betyr at fagforeningen kan velge å senke lønnskravene midlertidig slik at kapitalistene kan gjøre videre investeringer og skape utvikling som på lengre sikt vil gagne arbeiderne.

Prosjektskisse

Av: Kristin Thorvaldsen

Nordisk arbeidsliv blir ofte trukket frem som spesielt i europeisk sammenheng. Spesielle kjennetegn som flate strukturer innad i bedrifter, få arbeidsformenn og et utbredt ”samarbeid” mellom arbeidsgivere og bedriftene de jobber i, bidrar til dette. I tillegg er det jevnt over høyt utdannet arbeidskraft, og mye kursing i jobbsammenheng. Men samarbeider nordiske bedrifter mer internt i bedriften enn bedrifter i Europa ellers? Og hvis det er tilfelle, hvilke effekter har dette økte samarbeidet på produktiviteten til disse bedriftene? Er samarbeidet som har vokst frem i nordiske/norske bedrifter i så fall noe varig, eller er det på tilbakegang? Dette er spesielt interessant med tanke på at det er økende forskjeller mellom ulike bedrifter og bransjer med tanke på lønn/arbeidsforhold, og at man går bort fra sentraliserte løsninger.

Når vi tenker på samarbeid på arbeidsplasser tenker vi ofte på innflytelse og representasjon. Dette kan skje gjennom lokale forhandlinger (og ikke bare nødvendigvis lønnsforhandlinger) og hvor mye de ansatte har å si i avgjørelsesprosesser. Andre interessante mål på hvordan samarbeid på bedriftsnivå er, er for eksempel å se på hvor høy turnover det er som kan ha en indirekte sammenheng med samarbeid, hvor mye utdanning og videreutdanning ansatte tilbys, og hvor bratte eller flate bedriftsstrukturene er. Er det langt eller kort mellom arbeiderne ”på gulvet” og ledelsen?

Litteraturen antyder at en mer ”demokratisk” arbeidsplass ikke nødvendigvis fører til noen reduksjon i verken produktivitet

eller lønnsomhet, men det er lite litteratur som har kartlagt direkte effekter av samarbeid (om det er noen) under nordiske forhold og i tillegg sett på sammenliknbare bedrifter på tvers av landegrensene.

Jeg skal se på data fra sammenliknbare bedrifter i Nordiske land, for å se på ulike indikatorer for ”samarbeid på jobben”, mer spesifikt på industribedrifter i privat sektor i en bestemt bransje. Det vil også kunne bli aktuelt med spørreskjemaundersøkelser for å måle graden av opplevd samarbeid og innflytelse på arbeidsplassen, eventuelt bruk av relevante data fra arbeidslivsundersøkelser eller liknende, og samtaler med representanter både for arbeidsgivere og -takere.

I EU-landene er det blant annet gjort en undersøkelse der man har vurdert ulike land opp mot ulike indikatorer for kvalitet på arbeidsplassen (EES/Laeken-indikatorene), som blant mange andre ting måler økonomisk sikkerhet (kan du leve av jobben din?), kompetanse og opplæring, arbeidsmiljø, og hvordan arbeid og familieliv kombineres. Konklusjonen fra de europeiske dataene var at det var mye som tydet på at forskjellen mellom de europeiske landene hadde sitt utspring i ulikheter mellom landenes institusjoner, noe som også kan tyde på at også den nordiske velferdsmodellen vil gi forskjeller i hvordan arbeidslivet fungerer i Norden i forhold til øvrige Europa. Målet er å ta utgangspunktet i denne måten å betrakte arbeidsplasser på, for deretter å skulle se på forskjeller og likheter mellom nordiske arbeidsplasser.

Rotating Savings and Credit Associations

By: Astrid Marie Jorde Sandsør

Rotating savings and credit associations (rosocas) are one of the most common savings institutions found in the developing world. Rosocas, in their various forms, can serve the roles of pooling savings across individuals, providing insurance, facilitating saving and strengthening social ties, among other things. In my thesis, I am investigating the various economic and social roles played by rosocas and the interaction between them. Further evidence on rosocas is provided using a field survey from the slums of Nairoboi, Kenya.

Rosocas consist of people who get together regularly and contribute a fixed sum to a pot which is then distributed to one of the contributors. The recipients of the pot continue contributing until everyone has received the pot once, at which point they can decide to start a new rotation. If they chose to do so, they can either keep the same order of recipients as in the first rotation (a fixed rosoca), or draw the order randomly (a random rosoca).

An example of a rosoca is a group of 10 that meets once a week for 10 weeks, where each person contributes 5 dollars to the pot at each meeting. The pot, $10 \times 5\$ = 50\$$, is then distributed to one of the members, and used to purchase an item of value 50\$. After the 10 weeks have passed, each member has received 50\$, and the group can decide to start a new rotation.

There are various economic and social reasons why people would chose to join a rosoca.

- If each member instead saves 5\$ each week on his/her own, all members will have 50\$ 10 weeks later. Rosocas are a way for the members to pool their resources, so that all but the last member receive the 50\$ earlier, and the last member is just as well off.
- If a member has not yet received the pot, and experiences some unexpected income shock, he/she can possibly change the

order in the rotation with a member who is ahead of him/her. In this way, rosocas provide some insurance to the members who have not yet received the pot.

- If members find it difficult to save on their own because their motivation to save in the future today, might not be the same once the future arrives (time-inconsistent preferences), members can join a rosoca in order to help them save. The contributions then serve as “forced” savings.
- If members find that they are not able to keep their money at home away from needy neighbors, family members or husbands, rosocas can serve as a way to protect their savings from others.
- If members simply want to socialize with others in the community, rosocas can serve as a regular meeting point which can be used to get to know one another, help each other and exchange ideas.

Essential for the survival of a rosoca are the continued contributions from members who have received the pot. The last recipient is just as well off when saving on his/her own, and the first recipient has no reason to continue contributing once he/she has received the pot. In order to ensure the sustainability of a rosoca, members must have the ability to punish defaulting members. Such punishments include exclusion from future membership, loss of membership fees, destroying the defaulter's reputation, extracting items of value from the defaulter's home, etc. The social stigma associated with default can be large, as Shirley Ardener writes: “A member may go to great lengths, such as stealing or selling a daughter into prostitution in order to fulfill his obligations to his association; failure to meet obligations can even lead to suicide”.

Masteroppgave våren 2010

Av: Øystein M. Hernæs

Jeg skriver om konfliktmodeller - en type spill hvor deltakerne bruker ressurser på å vinne over hverandre i konkurranse om en premie. Denne “konkurranse-” eller “kampinnsatsen” gir ikke noen direkte nytte, så mye ressurser er typisk sløst bort. Man kan se på situasjonen som én der eiendomsrettigheter ikke tas for gitt som ofte ellers i økonomifaget, men må forsvares. Konfliktmodellene er veldig fleksible, og har blitt brukt til å beskrive så forskjellige ting som lobbyisme, sportskonkurranser og forskningskappløp, men jeg skriver om anvendelser på politisk eller voldelig konflikt, der tolkningen av ressurser brukt er våpen eller faktisk kamp. Et generelt trekk er at man i stedet for å se på makt, i betydningen evne til å påtvinge verden det resultatet man selv foretrekker, som noe eksogent, så bygger makt på “konfliktteknologien” og den innsatsen man selv og andre legger inn. En enkel type konfliktteknologi er at sannsynligheten for å vinne er lik ens andel av total

kampinnsats.

Gode, gamle Trygve Haavelmo var på 50-tallet den første til å sette opp en slik konfliktsituasjon formelt, men det er først cirka de siste 20 åra feltet har blitt stort. Oppgaven min er en oversikt over noen av de mange variantene disse spillene er satt opp i, og forhåpentlig kan jeg klare å vise noe interessant selv også. Mye av litteraturen er temmelig abstrakt, og en del av prosjektet mitt er å se nærmere på muligheter for og utfordringer ved mer praktiske anvendelser.

Det kan kanskje virke som muligheten til å ta direkte fra andre bryter med vanlig analyse i samfunnsøkonomi, men som en av hovedbidragsyterne til konfliktlitteraturen har sagt det: ``[A] genuine Homo Economicus would not be restrained from using force if using force were to enhance his material interests”.

Hentet fra Observator nr. 5 1986

Tekst av: Geir Øvensen

БЕРГЕН БАНК

Bergen Bank er som første norske firma etablert i Moskva. Dvs. egentlig er dette bare en sideakkreditering for Skandinaviske Enskilda Banken og en finsk bank. Vi møtte en finne ("Pekka?") i deres lokaler i sentrum av byen.

At det var en finne vi møtte er betegnende for situasjonen. Mens mer enn 40 finske firmaer er etablert i Moskva oppretter Kongsberg Våpenfabrikk fra høsten av den første rent norske representasjon. 20 % av Finlands eksport går til CCCP. Handelen balanserer på statsnivå på årsbasis. I retur for sine industriprodukter får finnene forskjellige råvarer, først og fremst olje. Den finske forklaringen på deres sterke posisjon var at man bl.a. via krigsskadeerstatningene på 40- og 50-tallet fikk jobbet seg inn på det sovjetiske markedet. Nordmenn vi snakket med la mer vekt på politiske forhold, og mente at finnenes stilling ikke var oppnådd gjennom likeverdig konkurranse, men ved politiske overveininger hos Sovjetmyndighetene.

I Sovjetunionen er alle banker statsmonopoler. Det finnes ingen konkurranse. Forskjellig behov og sektorer dekkes av spesialiserte banker. Det fins en egen bank for utenrikshandelen, en for investeringer i landbruket etc. I tillegg naturligvis "Sparekassa" for vanlige lønsmottagere.

Det statlige bankmonopolet legger sterke begrensninger på vestlige bankers virksomhet.

Man har ikke lov til å:

- Veksle penger
- Låne ut penger
- Drive betalingsformidling

Hvilke banktjenester står da egentlig igjen?

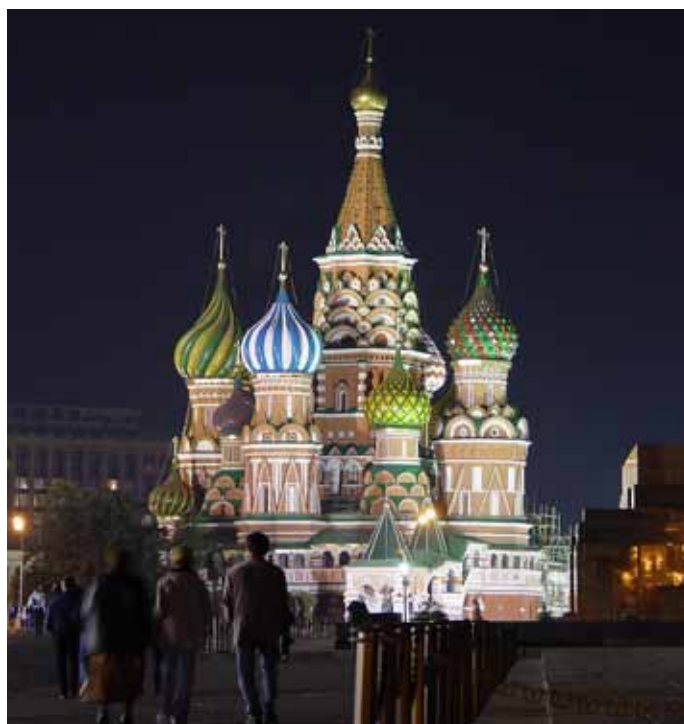
Det man gjør er å:

- Representere bankene på stedet
- Formidle kundekontakter
- Dyrke forbindelser
- Hjelp kunder med praktiske saker som forhandlingslokaler, telefon, telex, fotokopi og tolker.

Er det så nødvendig å leie lokaler for over 3 millioner i året for å få utført dette? Ifølge Pekka er det en absolutt forutsetning for å holde i gang kontrakter for hundrevis av millioner. Kommunikasjon er et nøkkelord i denne sammenheng. For

oss selvfølgelig ting som ting som fotokopiering, telefon/telex, og møtelokaler er så godt som umulig å oppdrive i Moskva. Byråkratiet kvern maler langsomt og man trenger minst 2-3 års erfaring/innkjøringsfase for å vite hvor man skal dytte på når forhandlingene går i stampe. Personlige kontakter er ytterst viktige. Om enn det ikke ble sagt rett ut har man også "smøring" sin betydning ved kontraktsinngåelser. Korrupsjon eksisterer på alle nivåer og mange byråkrater benytter sin posisjon til å sikre seg personlig utbytte.

Pekka hadde sterk tro på en videreutvikling av de økonomiske forbindelser mellom Norge og Sovjet. Han mente særlig at ekspansjonen på Kolahalvøya og en evt. framtidig oljeutvinning i Barentshavet representerer interessante muligheter for norske eksport. Stadig vendte han imidlertid tilbake til at man måtte tenke og handle annerledes i Sovjetunionen enn i Vesten. Man må utvise tålmodighet, utnytte systemet, og lære seg til å jobbe på dets premisser.

The logo for EconLink features two interlocking circles, one red and one blue, positioned to the left of the text 'EconLink'.

EconLink

EconLink er en forening for og av samfunnsøkonomer. Vi skal være bindeleddet mellom studenter på samfunnsøkonomi og næringslivet. Dette semesteret har vi fikset bedriftspresentasjoner fra Olje- og Energidepartementet, Econ Pöyry og Finansdepartementet, samt videreformidlet over 30 relevante ledige stillinger eller stipendiatplasser. Vi har også startet et utvidet samarbeid med Karrieresenteret.

Vi tenker framover mot neste semester. Vi har ambisjoner om å bli enda større og bedre til høsten 2010. Derfor ønsker vi stadig flere medlemmer som kan bli med i vårt arbeid i å profilere egenskapene og kvalitetene til samfunnsøkonomer for potensielle arbeidsgivere. Det finnes nok av oppgaver i alle størrelser til alle som ønsker å bidra.

Et par timers arbeid i løpet av semesteret, samt gode og konstruktive innspill, er det vi ønsker av deg som medlem.

Som medlem vil du kunne bruke Econlink som en del av din langsiktige strategi for å nå drømmejobben etter studiene. Du får en mer sexy CV, du blir en del av et nettverk av ivrige og oppegående studenter samtidig som direkte kontakt med aktører i næringslivet er en del av arbeidet vår forening driver med. I tillegg er vi en sosial gjeng med blide mennesker, med en liten del av budsjettet satt av til moro og sosiale aktiviteter.

Dette er en oppfordring til deg om å bli medlem av Econlink. Du er ønsket!

Med vennlig hilsen

Anders S. Pedersen

Anders Solvang Pedersen,
leder for Econlink våren 2010

e-mail: post@econlink.no.

Besøk oss på www.econlink.no og på Facebook-siden vår. Ser du meg i gangene her på Blindern, er det bare å huke tak i meg og stille meg spørsmål.

Fagutvalget

UIO / Samfunnsøkonomi

Information from the Student Council

Work in Programrådet and Instituttstyret

In Instituttstyret we have had one meeting. Last year a survey of the drop-out statistics was made for the whole faculty. To meet the challenge of the drop-out rate, the faculty has decided that extra funds are to be given to fight this. We don't know if the department of economics is getting any of these funds, but it will be clear later.

In Programrådet we have had two meetings lately. The main issue from our student-perspective was the plan of the courses that will be given this fall. A long-term plan of the courses that will be given the next years was also discussed. It was decided that the two introductory macro-courses ECON4410 - Introductory dynamic macroeconomics and ECON4310 - Intertemporal macroeconomics is to be replaced with two new courses in macroeconomics; ECON4300 - Macroeconomic Theory is a replacement of ECON4410 and will be compulsory both for the 5-year and the 2-year master's programmes, but not EDEC. ECON4340 - Quantitative Macroeconomics will be given in the fall of 2012 the earliest,

and will aim "... at giving the students a better understanding of the empirical foundations of macroeconomics...". General for the courses is that candidates that has taken 4410, but not 4310, must replace 4310 with 4300. Candidates that has taken 4310, but not 4410 could either take the exam in 4410 fall 2010 (without lectures), or replace 4410 with one of the courses 4325, 4330 or 4340.

Events and social happenings

We have just had our annual happening Aktualitetsuka, and we are very happy with the result. We had eight individual events in five days, covering the topic "Crisis in the Economy - Crises in Economics?" We had interesting lectures, a great debate, and many young economists got a chance to think about and discuss their own profession. All events had many visitors, and we hope those attaining had a good time.

Our plans ahead are as follows: We will arrange masterpils on April 16th. It's at the pub over Bunnpris, its open for all masters-students, and we buy nachos. International

Lunch will be on the 24th of March at noon, 12th floor. We will show the tv-series "Commanding Heights: The Battle for the World Economy" in three pieces after the Easter holidays; this will be on Wednesdays in week 14, 15 and 16.

Please let us know if you have an idea for an event, or if you want to help us out.

Lecturer of the year

Do you think your professor is great? Do you want to reward him or her? Don't forget to send us your nominations for this years Lecturer of the year (Årets foreleser). The price is given to a person that has given lectures at the department during the year 09/10, and he or she will receive a diploma and a grand cup at the general assembly in August.

Let us know by e-mail:
fagutvalget@econ.uio.no

We wish all students connected to the Department of Economics a happy semester.

Best regards, The Student Council

The Student Council:

The Student Council (Fagutvalget) is continuously trying to improve your experience of studying economics, both at a social and a professional level. We are nine students elected by the general assembly each semester. We represent the students in Instituttstyret (the board of the department) and in Programrådet (the Council for Education).

Please visit our webpage <http://www.sv.uio.no/programutv/econ/index.php>.

Add us as your facebookfriend, and remember, if you have a good idea about something we should do or change, don't hesitate to contact us!

A-besvarelse i ECON2130- Statistikk 1 vår 2009

Oppgave 1

A)

(i) Antall ikke-ordnede utvalg:

$$C_{n,k} = \binom{n}{k}$$

$$C_{8,6} = \binom{8}{6} = 28$$

(ii) $P(\text{Arne nummer 1}) = \frac{1}{8}$

(iii) Når 5 er blitt trukket ut, er det tre igjen som kan bli trukket ut til den siste plassen, altså: $\frac{1}{8}$

B)(i)

Med hypergeometrisk sannsynlighet: $P(A)$:

$N=8, M=1, X=1, n=6$

$$\frac{\binom{1}{1} \binom{7}{5}}{\binom{8}{6}} = 0,75 = \frac{3}{4}$$

$P(A \cap B)$:

$N=8, M=2, X=2, n=6$

$$\frac{\binom{2}{2} \binom{6}{4}}{\binom{8}{6}} = \frac{15}{28}$$

(ii)

$P(A \cup B)$ – A og/eller B

$$P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B) = \frac{3}{4} + \frac{3}{4} - \frac{15}{28} = 0,9643$$

A og B er ikke uavhengige, ettersom

$$P(A) \cdot P(B) \neq P(A \cap B)$$

$$\left(\frac{3}{4}\right)^2 \neq \frac{15}{28}$$

Dette er også logisk, ettersom sannsynligheten for B vil endres om man vet at A allerede har inntruffet.

Ettersom begge hendelsene A og B kan inntreffe i samme forsøk (man regner en loddtrekning av 6 deltagere som et forsøk), er de ikke disjunkte.

C)

$$\frac{\text{Gunstige}}{\text{Mulige}} = \frac{\text{antall rekkefølger med gunstige plasseringer}}{\text{antall rekkefølger totalt}}$$

 $AxxxxxB$ $BxxxxxA \rightarrow$ Antall mulige rekkefølger der A er først og B sist, eller omvendt: $2 \cdot 4! = 48$ Antall rekkefølger totalt: $6!$

$$\text{Dermed: } \frac{\text{Gunstige}}{\text{Mulige}} = \frac{2 \cdot 4!}{6!} = \frac{48}{720} = 0,066$$

Med andre ord ca 6,67% sannsynlighet.

Oppgave 2

A)(i) $P(x = 5) = 0$ fordi har man først klart 5, så vil den siste følgelig være riktig også. Mao går det ikke an å få akkurat 5 riktige.

$$P(x = 6) = \frac{1}{720}$$

Antall mulige rekkefølger totalt er $6! = 720$. Sannsynligheten for at man får alle rett vil da være:

$$\frac{\text{Gunstige}}{\text{Mulige}} = \frac{1}{720}$$

(ii) Forventningsverdi = Sum av (verdi \cdot sannsynlighet)

$$E(x) = \sum_{\text{alle } x_i} x_i \cdot P(X = x_i) = 0 \cdot \frac{53}{144} + 1 \cdot \frac{11}{30} + 2 \cdot \frac{3}{16} + 3 \cdot \frac{1}{18} + 4 \cdot \frac{1}{48} + 5 \cdot 0 + 6 \cdot \frac{1}{720} = 1$$

B) (i)

$$\hat{\mu} = \bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

Gjennomsnittet vil være vår beste gjetning på forventningsverdien. Dette vil derfor være den naturlige estimatoren for μ .

Den er forventningsrett fordi at hvis man øker n , så vil man etter hvert nærme seg den faktiske μ . Gjennomsnittet av mange slike estimater vil nærme seg den sanne verdien til μ , etter hvert som man tar flere og flere utvalg.

Kan vises matematisk:

For $\mu = E(x_i)$:

$$\bar{X} = \frac{1}{n} (x_1 + x_2 + \dots + x_n) = \frac{1}{n} \cdot nE(x) = \mu$$

Likheten mellom $\frac{1}{n} (x_1 + x_2 + \dots + x_n)$ og $\frac{1}{n} \cdot nE(x)$ forutsetter uavhengig og lik fordeling.

(ii) Etersom "n" er såpass stor, forutsetter jeg at fordelingen er tilnærmet normalfordelt.

$$S = \sqrt{1} = 1$$

Jeg får spredningsintervallet:

$$\bar{X} \pm z_{\alpha} \frac{S}{\sqrt{n}} = 1 \pm 1,96 \cdot \frac{1}{\sqrt{30}} = [0,6422, 1,3578]$$

C)

$$H_0: \mu = 1, H_1: \mu > 1$$

Forkast H_0 hvis $\bar{X} > k$

$$k = \mu_0 + z_{\alpha} \frac{\sigma}{\sqrt{n}} = 1 + 1,645 \cdot \frac{1}{\sqrt{30}} = 1,3$$

Det betyr at dersom $\bar{X} > 1,3$ kan man forkaste H_0 .

Oppgave 3

A) For at utvalget skal være representativt må skolene som er med i undersøkelsen være tilfeldig trukket ut. For eksempel vil det kunne oppstå skjevheter hvis man kun valgte skoler fra ett område av landet. Man kan ikke generalisere resultatene med mindre man har et bredt tilfeldig utvalg.

Et alternativ til helt tilfeldig utvalg er stratifisering. Der deler man populasjonen inn i grupper eller man tror at andelen "p" er forskjellig fra gruppe til gruppe. På denne måten kan man skaffe seg et representativt utvalg, men i dette tilfellet kan man se for seg at det er vanskelig å dele inn i slike grupper på forhånd. Hvis forutsetningene er feilaktige kan stratifisering gi et dårligere estimat enn om man foretok et helt tilfeldig utvalg.

B)

Konfidensintervall for p:

$$\left[\hat{p} - z_{\alpha} \cdot \sqrt{\frac{\hat{p}(1-\hat{p})}{n}}, \hat{p} + z_{\alpha} \cdot \sqrt{\frac{\hat{p}(1-\hat{p})}{n}} \right] = 0,71 \pm 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,71 \cdot 0,29}{670}} = [0,6756, 0,7444]$$

Konfidensgraden 0,95 betyr at hvis vi gjentok datainnsamlingene 100 ganger, kunne vi forvente at 95 av observasjonene ville havne innenfor intervallet.

NB! Jeg forutsetter at antall skoler der det har vært mobbing, er tilnærmet normalfordelt, ettersom:

$$n\hat{p}(1-\hat{p}) \geq 5$$

$$137,95 > 5$$

C) (i) $p_0 = 0,58$

H_0 : Mobbingen har ikke økt: $p \leq p_0, H_1$: Mobbingen har økt: $p > p_0$

Signifikansnivå: 0,01. $z_{0,01} = 2,326$

Alt.1: Forkast H_0 hvis $z > z_{\alpha}$.

$$z = \frac{x - np_0}{\sqrt{np_0(1-p_0)}} = \frac{474 - 388,6}{\sqrt{388,6 \cdot 0,42}} = 6,685$$

$z > z_\alpha \rightarrow$ Forkaster H_0 .

Altså kan man med signifikansnivå 0,01 si at mobbingen har økt.

$$(ii) p\text{-verdien} = 1 - G(Z) = 1 - G(6,685) < 0,01$$

P-verdien er mindre enn 0,01. Det stemmer godt overens med de resultatene jeg fant i forrige punkt, ettersom p-verdien representerer det minste valget av α -verdi som vil lede til forkastning av H_0 på bakgrunn av de observerte data. Man måtte altså hatt et mye lavere α -nivå for å kunne nærme seg en konklusjon der man beholdt H_0 .

(iii) Her kommer man inn på et vanlig problem innenfor statistikk, nemlig operasjonaliseringen av begreper. Her kan man tenke seg at tilstandene i skolen egentlig ikke har blitt så mye verre, men at flere likevel rapporterer økt mobbing. Dette kan ha flere forklaringer. Begrepet mobbing har kommet på dagsorden flere steder og er muligens et ord som flere velger å bruke i dag enn for noen år siden. Økt bevisstgjøring rundt mobbing i skolen kan ha ført til at flere rapporterer om mobbing. Spørsmålet blir altså om det tidligere fantes større "mørketall", tall som ikke ble registrert, og at det derfor blir feil å si at det faktisk har blitt mer mobbing. Kanskje kalte man det bare noe annet før?

Kommentar til en A-besvarelse i ECON2130, 2009 vår

Harald Goldstein

23. april 2010

Jeg bruker å basere mitt karakterforslag basert delvis på en prosentevaluering av hvert delpunktene kombinert med et generelt inntrykk av forståelsesnivået.

På **oppgave 1** var det ingenting å trekke (100%).

Oppg. 2A var bra besvart (100%)

I **oppgave 2B(i)** går kandidaten helt i vannet. For det første er det uheldig at kand. bruker små x_i -er i sin definisjon av \bar{X} (burde brukt store X_i -er). Kurset legger stor vekt på den viktige forskjellen mellom stokastiske variable (vanligvis store bokstaver med unntak av estimatorer) og observerte verdier av dem. Det er i og for seg ikke galt å bruke en liten x_i for en stokastisk variabel, men da må det presiseres eksplisitt i besvarelsen siden det bryter mot den etablerte symbolbruken i kurset.

For det andre sier kand. at $\bar{X} = \frac{1}{n} \cdot nE(x) = \mu$ som inneholder flere alvorlige feil. Den første likheten

er meningsløs siden x ikke er definert verken i oppgaveteksten eller besvarelsen. Den andre likheten er en skikkelig brøler. Å si at det stokastiske gjennomsnittet, \bar{X} , er lik sin forventning μ er helt feil, og, om det hadde vært tilfelle, ville hele problemstillingen i oppgave 2 kollapse og bli tom. Et riktig svar ville være å forklare forventningsrettheten av $\hat{\mu} = \bar{X}$ simpelthen ved å vise til regel 4.12 i boka som resultatet $E(\hat{\mu}) = \mu$ følger direkte fra.

Besvarelsen av **2B(ii)** er ok. Et lite minus er at kand. innfører S for standardavviket til X_i uten eksplisitt å si (definere) det i besvarelsen. Litt uheldig symbolbruk siden S ofte brukes for empiriske standardavvik - som er noe annet enn populasjonsstandardavviket, σ , som det er snakk om her og som følger av *fordelingen til X_i* (ikke data).

Som helhet, pga 2B(ii), ville jeg gitt en skåre 1/3 (33%) for oppg. 2B.

Oppg. 2C ble tilstrekkelig bra besvart (100%).

Oppg. 3A: Første avsnitt virker fornuftig, men litt vagt og treffer ikke poenget helt. Uttrykket “bredt tilfeldig utvalg” er uklart. Poenget med et representativt utvalg er ideelt sett at det er et *rent tilfeldig utvalg* i betydningen at alle mulige utvalg i populasjonen har samme sjanse for å bli trukket ut. Om i praksis dette ikke helt er oppfylt, men man likevel kan argumentere for at utvalget er trukket *som om* det var rent tilfeldig ved at det vanskelig kan tenkes kjennetegn ved enhetene i utvalget som er korrelert med variablene som observeres, kalles også utvalget for representativt.

I det andre avsnittet er kand. inne på “stratifisering” som ikke behandles i dette kurset. Poenget med stratifisering kommer uansett ikke klart fram i avsnittet. Jeg ville derfor ignorere andre avsnitt i evalueringen.

Totalt ville jeg gitt en skåre 3/4 (75%) for 3A.

Oppg. 3B: Konfidensintervallet det er spurt om er tilstrekkelig bra besvart og beregnet, men forklaringen av konfidensgraden er tvilsom. Hvis kandidaten, istedenfor “..., kunne vi forvente at 95 av observasjonene ville havne innenfor intervallet”, hadde svart noe i retning av, “..., kunne vi forvente at 95 av de beregnete *konfidensintervallene* ville dekke den ukjente størrelsen p ”, så ville jeg gitt fullt hus på oppgaven.

Min vurdering er $\frac{3}{4}$ (75%) for 3B

Oppg. 3C er bra besvart (100%).

Generelt: Dette er en god og moden besvarelse som etter min vurdering ligger på grensen mellom A og B (min prosentevaluering gir 87%). Bortsett fra en alvorlig feil i oppg. 2B(i), inneholder den ingen vesentlige misforståelser – mest litt manglende presisjonsnivå når det gjelder symbolbruk særlig. Foruten 2B(i) viser oppgaven et innsiktsnivå klart på A-nivå, så jeg mener at en A kan forsvares siden den uansett ligger på grensen.

6 i redaksjonen

Returadresse
Observator
PB 1095 Blindern
0317 Oslo

B

Hvorfor bør du bli med i Observator?

Sofie

Det er sosialt og man blir kjent med andre på studiet. Man har store muligheter til å velge selv hva man har lyst til å drive med, om det så er å skrive artikler, drive med PR eller layout. Man får også muligheten til å delta på SiO sine kurs som er helt supre!

Paal

Bra folk, god skrivetrening og sexy cv. Og ikke minst automatisk medlemskap i Nash fotballklubb.

Rasmus

I løpet av et relativt teoretisk og metodetungt studium er det en klar fordel å kunne møte anvendte problemstillinger og opparbeide seg gode skriveferdigheter. Dessuten er det alltid moro å bli del av en sosial gjeng og drive på med litt fleksibelt organisasjonsarbeid.

Morten

Fordi den ansvarlige redaktøren er så innmari kjekk.

“Per“

Julebordet!

Michael

Det er moro å kunne anvende teorier man lærer seg på en praktisk og ikke så metodetung måte.